

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ,
МОЛОДЕЖИ И СПОРТА УКРАИНЫ
НАРОДНАЯ УКРАИНСКАЯ АКАДЕМИЯ

День науки в НУА

**ОБРАЗОВАНИЕ
КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ
ИННОВАЦИОННОГО
ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА**

ПРОГРАММА И МАТЕРИАЛЫ
РЕГИОНАЛЬНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ УЧИТЕЛЕЙ

14 апреля 2012 года

Харьков
Издательство НУА
2012

УДК 371.1(063)
ББК 74.24(4УКР)я431
О-23

Редакционная коллегия: *В. И. Астахова*, д-р ист. наук, проф.; *Е. В. Астахова*, д-р ист. наук, проф.; *Е. М. Воробьев*, д-р экон. наук, проф.; *Е. Г. Михайлева*, д-р социол. наук, проф.; *Е. А. Подольская*, д-р социол. наук, проф.; *В. Ф. Сухина*, д-р филос. наук, проф.; *И. С. Шевченко*, д-р филол. наук, проф.; *О. Л. Яременко*, д-р экон. наук, проф.

Збірник містить матеріали, що відображають інноваційні підходи до викладання різноманітних дисциплін у школі, педагогічні аспекти процесу забезпечення високої якості освіти на сучасному етапі.

Видання призначено для вчителів шкіл, викладачів і студентів педагогічних ВНЗ.

О-23 **Образование** как фактор формирования инновационного человеческого потенциала : программа и материалы регион. науч.-практ. конф. учителей, [Харьков], 14 апр. 2012 г. / М-во образования и науки, молодежи и спорта Украины, Нар. укр. акад. ; [редкол.: В. И. Астахова и др.]. – Х. : Изд-во НУА, 2012. – 108 с. – (День науки в НУА).

Сборник содержит материалы, отражающие инновационные подходы к преподаванию различных дисциплин в школе, педагогические аспекты процесса обеспечения высокого качества образования на современном этапе.

Издание предназначено для учителей школ, преподавателей и студентов педагогических вузов.

УДК 371.1(063)
ББК 74.24(4УКР)я431

© Народная украинская академия, 2012

ОРГКОМИТЕТ КОНФЕРЕНЦИИ

Руководящая группа:

- Деменко О. И.** – председатель оргкомитета, начальник управления образования Департамента по гуманитарным вопросам Харьковского городского совета;
- Астахова Е. В.** – заместитель председателя оргкомитета, ректор Народной украинской академии, д-р ист. наук, профессор;
- Пастухова О. В.** – ученый секретарь конференции, начальник отдела научно-исследовательской работы Народной украинской академии.

Члены оргкомитета:

- Астахова Е. В. (мл.)** – председатель Ассоциации молодых ученых НУА, канд. экон. наук, доц.;
- Гайков А. А.** – проректор по учебно-методической работе Народной украинской академии, канд. ист. наук, проф.;
- Козыренко В. П.** – проректор по информационным технологиям Народной украинской академии, канд. техн. наук, доц.;
- Михайлева Е. Г.** – проректор по научно-исследовательской работе Народной украинской академии, д-р социол. наук, проф.;

- Покроева Л. Д.** – ректор Харьковской академии непрерывного образования, канд. пед. наук, доц.;
- Русакова В. В.** – проректор по общеобразовательной подготовке, директор СЭПШ Народной украинской академии, учитель высшей категории, учитель-методист;
- Чибисова Н. Г.** – проректор по научно-педагогической работе и воспитанию Народной украинской академии, канд. филос. наук, проф.

РЕГЛАМЕНТ КОНФЕРЕНЦИИ

**14 апреля 2012 года
суббота**

9-00 – 10-00	Регистрация участников (зеркальный зал)
10-00 – 12-00	Пленарное заседание (актовый зал) (доклады до 15 мин)
12-00 – 12-30	Перерыв
12-30 – 14-00	Работа секций (доклады – до 10 мин, сообщения – 5–7 мин)
14-00 – 15-00	Перерыв на обед
15-00 – 16-30	Продолжение работы секций
16-45 – 17-30	Заключительное пленарное заседание. Подведение итогов работы конференции (актовый зал) Награждение за лучшие доклады

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

АКТОВЫЙ ЗАЛ

Открытие

Дня науки в НУА и региональной научно-практической конференции учителей «**Образование как фактор формирования инновационного человеческого потенциала**»

Астахова Е. В., ректор Народной украинской академии, д-р ист. наук, профессор

Приветствия:

Деменко О. И., начальник управления образования Департамента по гуманитарным вопросам Харьковского городского совета;

Улитин С. И., представитель Международного фонда «Русский мир»;

Хлопова Е., председатель Студенческого научного общества Народной украинской академии

Секция I

Инновационные подходы в образовании как фактор повышения его качества

Ауд. 612-I

Руководители секции:

Бондарь Т. И., учитель высшей категории,
заместитель директора СЭПШ по учебно-
методической работе,

Народная украинская академия;

Демьяненко О. А., заместитель директора
СЭПШ, преподаватель кафедры украиноведения,
Народная украинская академия;

Нечволод Л. И., канд. пед. наук, доц.,
Харьковский национальный педагогический
университет им. Г. С. Сковороды;

Крымская Г. В., преподаватель кафедры
украиноведения, Народная украинская академия

Секретарь **Момот Т. П.**, секретарь СЭПШ,
Народная украинская академия

ДОКЛАДЫ

Русакова В. В.
учитель высшей категории,
учитель-методист,
директор СЭПШ НУА

Управление инновационными
процессами в образовании как
фактор повышения его качества

Дяченко-Богун М. М.
канд. пед. наук, доц.,
Полтавський національний
педагогічний університет
ім. В. Г. Короленка

Практична природоохоронна
діяльність та навчальні ігри
екологічного характеру

Демьяненко О. А.
преподаватель кафедры
украиноведения,
НУА

Деятельностный подход
как фактор качественных
трансформаций в обучении

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ. УЧАСТИЕ В ДИСКУССИИ

Бельчикова Л. Я.
учитель высшей категории,
учитель-методист,
преподаватель русского
языка и литературы,
НУА

У школы есть будущее

Белоусова Е. В.
учитель I категории
заместитель директора
СЭПШ по воспитательной
работе,
НУА

Образование как достояние
человека

Бондарь Т. И.
учитель высшей категории,
заместитель директора
СЭПШ по учебно-
методической работе,
НУА

Инновации в современной школе

Галака В. І.
викладач кафедри
українознавства,
НУА

Формування креативно-
емпатичної особистості на уроках
української літератури

Галяс В. В.
учитель I категории
преподаватель физической
культуры,
НУА

Необходимость непрерывного
образования в физическом
воспитании

<p>Гонга В. О. директор загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 1 (м. Куп'янськ);</p>	<p>Освіта в Україні: сучасний стан, перспективи розвитку</p>
<p>Алтанець Н. А. заступник директора з навчально-виховної роботи загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 1 (м. Куп'янськ)</p>	
<p>Ена Т. Н. учитель высшей категории, учитель-методист, директор Музея истории Народной украинской академии</p>	<p>Экскурсионная работа как способ самореализации личности учащихся</p>
<p>Кинаст Е. Н. преподаватель кафедры информационных технологий и математики, НУА</p>	<p>Роль семьи и школы в развитии математических способностей школьников</p>
<p>Колисниченко Ж. А. учитель I категории преподаватель физической культуры, НУА</p>	<p>Гольф как инновационная форма проведения уроков по физической культуре в школе</p>
<p>Коломиец М. А. учитель-специалист, преподаватель информатики, НУА</p>	<p>Применение метода проектов на уроках информатики</p>

Кримська Г. В.
викладач кафедри
українознавства,
НУА

Особливості технології
кроскультурного навчання
учнів-білінгвів української мови
в контексті реалізації
полікультурної освіти

Литвин Н. І.
учитель вищої категорії,
учитель-методист,
викладач української мови
та літератури, НУА

Педагогічна адаптація учнів
5 класу до навчання в основній
школі

Лымаренко В. А.
учитель высшей категории,
учитель-методист,
преподаватель физики
и математики, НУА

Роль учителя
в совершенствовании
воспитательного
и образовательного пространства
школы

Малимоненко Е. Е.
преподаватель кафедры
информационных
технологий, НУА

Инновационные подходы
к воспитанию духовности
на уроках математики

Николаева С. В.
учитель высшей категории,
преподаватель физической
культуры, НУА

Элементы ритмики на уроках
физической культуры в младшей
школе

Пасичник С. М.
начальник отдела
образования Купянского
городского совета

Инновационные технологии
в образовании: из опыта
реализации

Питкевич В. В.
учитель-специалист,
преподаватель истории
и правоведения, НУА

Развитие критического мышления
как элемент инновационного
подхода в обучении

Радченко І. А.
учитель історії
та правознавства,
Куп'янська гімназія № 1

Використання ігрових моделей
навчання на уроках історії

Рябко А. А.
учитель-спеціаліст,
преподаватель истории,
НУА

Воспитательный потенциал
школьного туристического клуба

Секция II

Культурно-образовательная среда школы как условие формирования ключевых компетентностей младших школьников

Ауд. 303 (III)

Руководители секции:

Шилкунова З. И., канд. пед. наук,
Народная украинская академия;

Толмачева И. Н., канд. пед. наук,
Харьковская гуманитарно-педагогическая
академия;

Ковтун Н. И., учитель высшей категории,
старший учитель, преподаватель начальных классов,
Народная украинская академия;

Хвалюк И. И., учитель высшей категории,
старший учитель, преподаватель начальных классов,
Народная украинская академия

Секретарь **Джемерис И. В.**, зав. кабинетом кафедры
начального образования
Народная украинская академия

ДОКЛАДЫ

Шилкунова З. И.

канд. пед. наук,
зав. кафедрой начального
образования,
НУА

Развитое детство и развивающее
образование

Кобзарь Е. Г.

учитель высшей категории,
учитель-методист,
преподаватель начальных
классов, НУА

Ответственность в младшем
школьном возрасте: принципы
формирования

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ. УЧАСТИЕ В ДИСКУССИИ

Грецких В. Н.

учитель высшей категории,
старший учитель,
преподаватель начальных
классов, НУА

Формирование нравственности
младших школьников
посредством авторской сказки

Гудзловенко К. С.

науковий співробітник
лабораторії методичного
забезпечення безперервної
системної освіти
школа – ВНЗ,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди

Розвиток толерантності у дітей
молодшого шкільного віку
за допомогою творів народів світу

Ємець А. А.

канд. пед. наук, доцент,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди;

Моральне виховання молодших
школярів під час роботи над
народними казками

Балашова А. О.

студентка IV курсу
факультету початкової освіти,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди,
стажер лабораторії

- Ємець А. А.**
канд. пед. наук, доцент,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди;
Чепіга Т. І.
студентка IV курсу
факультету початкової освіти,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди,
стажер лабораторії
- Ємець А. А.**
канд. пед. наук, доцент,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди;
Іванова К. Ю.
студентка IV курсу
факультету початкової освіти,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди
- Ємець А. А.**
канд. пед. наук, доцент,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди;
Кузнєцова А. В.
студентка IV курсу
факультету початкової освіти,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди,
стажер лабораторії
- Ємець А. А.**
канд. пед. наук, доцент,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди;
Нежид М. Є.
студентка IV курсу
факультету початкової освіти,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди,
стажер лабораторії
- Розвиток читацької самостійності
в учнів початкових класів
(на прикладі творів про професії)
- Розвиток писемного мовлення
молодших школярів
на інтегрованих уроках мови
й читання (на основі використання
елементів епістолярного жанру
в дитячій літературі)
- Робота над творами шкільної
тематики як засіб забезпечення
розширення кола дитячого
читання
- Взаємозв'язок класного
та позакласного читання
в початковій школі
(на прикладі теми «Сім'я»)

Ковтун Н. И.

учитель высшей категории,
старший учитель,
преподаватель начальных
классов, НУА

Особенности использования
информационных технологий
в начальной школе

Култаєва О. В.

учитель вищої категорії,
учитель-методист,
викладач біології,
НУА

Особливості побудови
альтернативного підручника
з природознавства в початковій
школі

Литовченко А. В.

учитель вищої категорії,
викладач початкових класів,
НУА

Формування мовленнєвих
компетенцій на уроках української
мови

Лисенко М. С.

науковий співробітник
лабораторії методичного
забезпечення безперервної
системної освіти
школа – ВНЗ,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди;

Нові напрями у вивченні
зарубіжної літератури
в початковій школі

Спірідонова Т. М.

науковий співробітник
лабораторії методичного
забезпечення безперервної
системної освіти
школа – ВНЗ,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди

Левандовська Г. В.
науковий співробітник
лабораторії методичного
забезпечення безперервної
системної освіти
школа – ВНЗ,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди

Використання творів про козаків
на уроках читання як один із
шляхів виховання патріотизму
в молодших школярів

Назаренко А. А.
учитель высшей категории,
учитель-методист,
преподаватель начальных
классов, НУА

Развитие читательской
компетенции младших
школьников

Пономаренко В. І.
учитель вищої категорії,
викладач початкових класів,
НУА

Формування колективу –
актуальне завдання шкільного
виховання

Толмачова І. М.
канд. пед. наук, викладач,
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-
педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Характеристика навчальної дії
контролю

Хвалюк І. І.
учитель высшей категории,
старший учитель,
преподаватель начальных
классов, НУА

Эффективность использования
мультимедийных средств
обучения в начальной школе на
предметах естественнонаучного
цикла

Шапка О. В.
науковий співробітник
лабораторії методичного
забезпечення безперервної
системної освіти
школа – ВНЗ,
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди

Образність мови перекладної
літератури як один із чинників
формування читацьких уподобань
молодших школярів

Секция III

Иностранный язык как средство формирования инновационного мышления учащихся в условиях интеграции Украины в европейское сообщество

Центр русской культуры

Руководители секции:

Зобова Г. Н., учитель высшей категории,
старший учитель, зав. кафедрой иностранных
языков СЭПШ,
Народная украинская академия;

Чеботарев А. В., учитель-методист,
региональный представитель издательства
«PEARSON LONGMAN»;

Астахова Е. В. (мл.), канд. экон. наук, доцент
кафедры экономической теории и права,
Народная украинская академия;

Глоба Л. В., учитель-методист,
Народная украинская академия

Секретарь **Небувайло И. В.**, учитель I категории,
Народная украинская академия

ДОКЛАДЫ

Зобова Г. Н.
учитель высшей категории,
старший учитель,
зав. кафедрой иностранных
языков СЭПШ,
НУА

Межкультурная коммуникация
в условиях глобализации
современного мира

Глоба Л. В.
учитель высшей категории,
учитель-методист,
преподаватель английского
языка, НУА

Using Technology to Practice
Learning Strategies in the English
Language Classroom

Тарасова О. В.
учитель высшей категории,
преподаватель английского
языка, НУА

Информационные технологии при
обучении иностранным языкам

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ. УЧАСТИЕ В ДИСКУССИИ

Ануфриева И. Л.
преподаватель кафедры
романо-германской
филологии,
НУА;

Проектная работа при изучении
иностраных языков в средней
школе

Кузнецова А. А.
преподаватель кафедры
романо-германской
филологии, НУА

Диденко Ю. А.
учитель I категории,
преподаватель английского
языка, НУА

Развитие сотрудничества
у младших школьников на уроках
английского языка

Дубинська І. В.
учитель I категорії,
викладач англійської мови,
НУА

Використання інноваційних
технологій при вивченні та
викладанні іноземної мови

Карачун Л. А.
учитель I категории,
преподаватель английского
языка, НУА

The Return of Character Education

Кожевина И. В. учитель немецкого языка, Купянская гимназия № 1	Интерактивные методы обучения иностранному языку
Небувайло И. В. учитель I категории, преподаватель английского языка, НУА	Обоснования инновационного развития общеобразовательных учреждений
Симакова Л. Д. учитель II категории, преподаватель английского языка, НУА	Уроки с использованием презентаций Microsoft Power Point
Смолянкина С. В. преподаватель кафедры романо-германской филологии, НУА	Развитие критического мышления при изучении иностранного языка
Foster Hene Dr., Glaremont Graduate University Teacher Education	Growth Within, Differentiating and Engaging Learners
Цыганок О. И. учитель I категории, преподаватель английского языка, НУА	Использование страноведческого материала на уроках английского языка
Watson Roxanne M. A., Glaremont Graduate University	Differentiation for Inclusive Settings in the United States of America

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

Актальный зал

16-45 – 17-30

Подведение итогов Дня науки в НУА

СЕКЦИЯ I

Инновационные подходы в образовании как фактор повышения его качества

ДОКЛАДЫ

В. В. Русакова

УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В ОБРАЗОВАНИИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕГО КАЧЕСТВА

Получение качественного образования является одной из важнейших составляющих в достижении успеха. В условиях конкуренции образовательные учреждения должны применять инновационные идеи и технологии, то есть целенаправленно вносить элементы новшества в образовательную среду. Инновационные процессы напрямую связаны с качеством образования, которое синтезируется из: качества образовательной программы, потенциала педагогического состава образовательного учреждения; потенциала обучающихся; средств образовательного процесса (материально-технической, лабораторно-экспериментальной базы, учебно-методического обеспечения, учебных кабинетов); образовательных технологий; управления образовательным процессом. Инновацией в организационно-управленческой деятельности является программа развития, на основе которой школа осуществляет свою деятельность.

Современные образовательные и здоровьесберегающие технологии обеспечивают развитие учащихся за счет уменьшения доли репродуктивной деятельности в учебном процессе, снижения нагрузки на учащихся, более эффективного использования учебного времени. К числу образовательных технологий относятся: развивающее обучение, исследовательские методы

в обучении, проектное обучение, технология развития критического мышления, технология составления портфолио.

Учебно-методическое обеспечение предусматривает оценку уровня разработок и использования учебной и учебно-методической литературы. Речь идет об инновационных авторских учебно-методических разработках, интегрированных учебных программах, учебниках, УМК, созданных авторами-учеными для широкого внедрения в практику. Педагогические находки, решения и достижения способствуют повышению профессионализма учителя, а значит, положительно сказываются на качестве образования.

М. М. Дяченко-Богун

ПРАКТИЧНА ПРИРОДООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА НАВЧАЛЬНІ ІГРИ ЕКОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Ефективність процесу природоохоронного виховання і розвитку творчих здібностей старшокласників на уроках біології і в позаурочний час значною мірою зумовлена методами його реалізації. Тому *раціональний вибір та поєднання словесно-наочних форм і методів навчання з методами, що ґрунтуються на практичній природоохоронній діяльності, та навчальними іграми екологічного характеру є однією із найважливіших складових ефективної організації природоохоронного виховання в школі.*

Оскільки головною метою природоохоронного виховання є вироблення в учнів свідомого бажання і навичок активної участі в суспільному природоохоронному житті, то значною мірою воно повинно відходити від традиційних методів, прийомів і засобів виховання. Тому поряд із традиційними методами викладання доцільно використовувати новітні, що ґрунтуються на таких засадах:

– формування у процесі навчання цінностей збереження навколишнього середовища та позитивного ставлення до природи (природоохоронне виховання на уроках біології);

– забезпечення взаємозв'язку між методами, прийомами і засобами виховання і практикою природоохоронної діяльності шляхом створення мікроклімату у школі, який ґрунтується на принципах бережливості, справедливості, чуйності у ставленні до людей, тварин, природи;

– поглиблення розвитку кооперації в умовах навчально-виховного процесу на рівнях «учень – учень», «учень – учитель»;

– використання активних та інтерактивних методів природоохоронного виховання, що забезпечує залучення учнів до практичної діяльності через постановку проблем, процес формування рішень;

– вивчення суперечливих питань за допомогою критичного аналізу різних поглядів, розвитку критичного мислення;

– залучення учнів до процесу розв'язання практичних природоохоронних проблем мікрорайону через зміну особистої поведінки, активну участь у природоохоронних акціях, операціях на місцевому рівні (різноманітні форми позаурочної практичної природоохоронної діяльності) [2, с. 14].

Для розвитку творчих здібностей учнів слід підбирати такі творчі завдання, які б зацікавили старшокласників, надихнули на пошук. Це може бути написання віршів, казок, виготовлення дидактичних матеріалів на природоохоронну тематику. За допомогою таких завдань у старшокласників розвивається уява, образне мислення. Навіть самостійна робота може перетворитися на творчий ігровий процес, якщо перед учнями поставити проблему і вказати можливі шляхи її розв'язання. При цьому слід враховувати вікові особливості старшокласників та їх індивідуальні здібності, щоб рівень складності був на рівні можливостей учнів. Не слід підбирати легких завдань, може швидко зникнути зацікавленість. Проблемні завдання розвивають логічне мислення, здатність до пошуку [3, с. 22].

Доцільним є використання різноманітних форм і методів самостійної діяльності учнів. Наприклад, це робота з додатковою літературою. У даному випадку вчитель вказує автора, назву, місце знаходження літератури та завдання, яке треба виконати. Слід намагатися, щоб під час виконання завдання старшокласники використовували кілька джерел, а також грамотно захищали свої проекти [1, с. 10].

Виконання практичних та лабораторних робіт є також самостійним творчим процесом, який спонукає до творчого мислення. Завдання вчителя полягає в тому, щоб чітко поставити мету та забезпечити необхідним обладнанням. Даний вид діяльності навчає учнів бути дослідниками, закріплює навички роботи з обладнанням. Доцільним є наступний алгоритм виконання експерименту або спостереження (табл. 1).

Таблиця 1

Алгоритм дій учнів під час виконання практичних експериментів або проведення спостереження

Виконання експерименту	Проведення спостереження
<ul style="list-style-type: none"> - з'ясування практичної мети експерименту - формулювання і обґрунтування гіпотези, яку можна покласти в основу експерименту - з'ясування умов, необхідних для досягнення поставленої мети - планування експерименту - відбір необхідних приладів та матеріалів - проведення дослідів та фіксація результатів - обробка результатів вимірів та спостережень - аналіз результатів експерименту, формулювання висновків 	<ul style="list-style-type: none"> - формулювання практичної мети спостереження - вибір об'єкта спостереження - з'ясування умов, необхідних для спостереження - створення умов, необхідних для спостереження - планування спостереження - вибір способу фіксації того, що спостерігаєш - проведення спостереження та фіксація результатів - аналіз результатів спостереження, формулювання висновків

Одним із найважливіших методів формування творчих здібностей старшокласників є практичні ігри. Процес навчання занурений тут у процес спілкування, активність учнів прирівнюється або навіть перевищує активність вчителя. Під час гри формуються не тільки практичні вміння і навички, а й позитивні стосунки між учнями, учнями і вчителем. Крім того, гра виступає суттєвим чинником для емоційно-вольової сфери школярів, стимулює до внутрішньої пізнавальної активності. Можна запропонувати різні види ігор. Наприклад, «КВК», «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг», «Найрозумніший», «Слабка ланка», «Перший мільйон» та інші.

Література

1. Колонькова О. Технології екологічного виховання // Шк. світ. – 2003. – Лют. (№ 5). – С. 3–18.
2. Нісімчук А. С., Падалко О. С., Шпак О. Р. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. – К. : Вид. центр «Просвіта»; Пошуково-вид. агентство «Книга Пам'яті України», 2000. – С. 14–26.
3. Пустовіт Н. Сутнісні характеристики екологічної компетентності школярів // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Вип. 38. – Херсон : Вид-во ХДІ, 2005. – С. 16–29.

О. А. Демьяненко

ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ ПОДХОД КАК ФАКТОР КАЧЕСТВЕННЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ В ОБУЧЕНИИ

Главным критерием качества функционирования образовательной системы в современных условиях технологических и цивилизационных прорывов должна стать способность молодого поколения полноценно действовать в изменчивом мире, самосовершенствоваться, адекватно реагировать на перемены, проектировать модель социального поведения.

По словам Раджи Роя Сингха, ведущего специалиста ЮНЕСКО, «...перемены в образовании должны быть сфокусированы на качественной трансформации его содержания и формы» [1, с. 7].

Чтобы эффективно освоить социальные роли в обществе, школьник должен овладеть ключевыми компетенциями: быть мобильным, использовать знания как инструмент в ситуациях неопределенности, принимать нестандартные решения и отвечать за них, владеть коммуникативной культурой, быть способным к выбору.

Как этого можно достичь в современной школе? Одним из путей может стать внедрение проектных практик в систему уроков, а также определение жизненно важных компетенций к каждой учебной теме.

Принцип «учиться, делая» должен стать важнейшей характеристикой проектной работы в школе [2, с. 23]. В процессе деятельности формируется умение самостоятельно отбирать информацию, ставить цели, планировать способы ее достижения, применять знания. Проектирование может стать основой самопрограммирования (способа организации человеком своей жизни). Через деятельность – к активности и творчеству, к реализации избранного социального стиля жизни.

Литература

1. Раджа Рой Сингх. Образование в условиях меняющегося мира // Вопр. образования. – 1993. – № 1. – С. 7.
2. Самохина А. Обучение через делание // Учитель. – 2003. – № 4. – С. 23.

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ. УЧАСТИЕ В ДИСКУССИИ

Л. Я. Бельчикова

У ШКОЛЫ ЕСТЬ БУДУЩЕЕ

Сформировавшееся в последнее время отношение государства и общества к профессии учителя отражает парадоксальность современного периода: с одной стороны, официально признается значимость учительского труда и его роли, с другой стороны, продолжение падения престижа и привлекательности профессии для всех слоев общества. Как же это самое общество оценивает социальный статус учителя?

«Статус профессии учителя катастрофически низок».

«Обучать скоро будет некому, потому что молодых специалистов практически нет».

Конечно, недостаточное финансирование образования, то есть внешний фактор, играет важную роль в потере авторитета школы и учителя.

Но будет ли педагог учить лучше, отвечать современным требованиям, если ему будут больше платить? И готов ли он меняться в соответствии с новыми требованиями времени?

Как правило, в школе нет случайных людей. Как показывают опросы, большинство учителей выбрало профессию осознанно, признает самоценность учительского труда. Именно учительский труд в наибольшей степени соответствует их интеллектуальным возможностям и характеру. И у большинства есть ощущение, что это благородный, правда, неблагодарный труд. И большинство испытывает ощущение удовлетворенности, в первую очередь, от общения с детьми. И ориентированность учителей на взаимодействие с детьми, радость от общения с ними есть, пожалуй, главный мотив позитивных изменений в школе.

И в сегодняшней школе рядом со «служащими по предписанию» есть педагоги, «хронически больные школой», «женщины с ненормальным материнским инстинктом, который распределяется на нечеловеческое количество детей», талантливые фанатики, чудачки, которые все-таки могут «наступить на горло» своей творческой песне и почти вовремя заполнить все необходимые журналы, проверить все тетради.

Е. В. Белоусова

ОБРАЗОВАНИЕ КАК ДОСТОЯНИЕ ЧЕЛОВЕКА

По мере развития общества образование приобретает все большее значение как особая сфера социальной жизни, создающая условия для самореализации индивида в процессе освоения им ценностей культуры. Образование призвано не только пассивно удовлетворять запросы людей, не только компенсировать пробелы в знаниях, но и активно содействовать развитию личности. Э. Н. Гусинский и Ю. И. Турчинова выделяют три основных значения понятия «образование»:

образование – это достояние личности;

образование – это обретение личностью своего достояния;

система образования – социальный институт, существующий для того, чтобы помогать всем гражданам обрести такое достояние.

В педагогике под образованием традиционно понимали совокупность или систему знаний, умений и навыков. Однако

в последнее десятилетие в инновационной педагогике образование стало ключевым понятием, связанным с развитием личности.

Становление личности есть социализация человека, которая состоит в освоении им своей родовой, общественной сущности, осуществляется в конкретно-исторических обстоятельствах жизни и связано с принятием индивидом выработанных в обществе социальных функций и ролей, норм и правил поведения, с формированием умений строить отношения с другими. С другой стороны, человек движется по пути познания, разрабатывает и совершенствует индивидуальную систему моделей мира.

Таким образом, под образованием понимается «специальная сфера социальной жизни, создающая внешние и внутренние условия для развития индивида в процессе освоения ценностей культуры. Возросшую роль образования на всех этапах жизни человека отражает понятие «непрерывное образование».

Т. И. Бондарь

ИННОВАЦИИ В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ

Сегодня большое внимание уделяется внедрению в учебно-воспитательный процесс образовательных инновационных технологий, что требует преобразования в процессе получения знаний. Явным становится тот факт, что школа, ориентированная только на передачу знаний, умений и навыков, не развивает способностей, которые необходимы ученикам, чтобы сознательно утвердиться в обществе, быть активными субъектами на рынке труда. Сегодня приоритетным для учащихся является задание научиться эффективно добывать знания и критически мыслить. Понятным становится тот факт, что готовность учителя к работе базируется на основе знаний современных педагогических технологий, понимания своей индивидуальной сущности. И только инновационная направленность методической работы в школе поможет каждому учителю выработать личностную педагогическую концепцию и персонал-технологию.

В современном образовании становится все более очевидным тот факт, что никакие изменения невозможны без кардинальных

изменений профессионального сознания учителя. Только новая генерация учителей вместе с новой системой образования может осуществить реальные инновационные изменения.

Изменить образовательную парадигму на бумаге значительно проще, чем внести поправки в мировоззрение учителей, которые имеют свои собственные сложившиеся представления, образовательные ценности, профессиональные приоритеты и опыт.

Самая новейшая технология не принесет желаемых результатов до тех пор, пока она не станет личным приобретением учителя.

Внедрение нового в педагогическую систему может быть инновационным при условии его прогрессивного характера, так как цель инновационной деятельности – усовершенствование учебно-воспитательного процесса, направленного на максимальное развитие и самоусовершенствование личности ученика.

В. І. Галака

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНО-ЕМПАТИЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У системі педагогічної освіти урокам літератури належить особлива роль, бо вони відтворюють духовний світ української людини і тим самим сприяють активному становленню особистості. Засобами мистецтва слова література допомагає впливати на учнів, формувати і збагачувати їх внутрішній світ, розвивати інтелект та творчі здібності. Література передає загальнолюдські цінності від покоління до покоління.

Отже, провідна роль уроків літератури як засобу формування всебічно розвиненої і духовно багаті особистості в навчально-виховному процесі зумовлює необхідність постійного вдосконалення її вивчення в школі. Сучасний стан національної освіти вимагає підвищення ефективності й якості навчального процесу, створення сприятливих умов для розвитку учнів. Урок як основна форма педагогічного процесу і є тим інструментом виховання та розвитку особистості. Якщо ми прагнемо перевести нашу школу в режим розвитку, то вчитель-словесник повинен досконало

оволодіти цим інструментом, навчитися більш раціонально його використовувати й досконало овоїти керування ним.

Сучасний урок літератури – гнучка цілісна динамічна система взаємопов’язаних компонентів і навчальних ситуацій, яка процесуально й змістовно забезпечує літературний та духовний розвиток учня-читача, неперервність інтенсивної розвивальної взаємодії вчителя й колективу в умовах класу. Такий урок створює особистісно зорієнтований простір для повної реалізації резервів власного «Я» школяра шляхом досягнення тканини художніх творів, літературно-мистецьких текстів тощо, сприяє вияву компетентності вчителя-словесника як організатора довершено-послідовної психодраматичної технології підготовки і проведення навчального уроку.

Потребою нашого часу є вчитель, який ґрунтовно володіє знаннями традиційної методики, творчо використовує їх, удосконалює й оновлює методи викладання, розвиває в учнів творчі здібності, сам є високопрофесійним педагогом, творчою особистістю.

Професійна діяльність учителя літератури сприяє розвитку гармонійної особистості, плеканню світлих почуттів, оскільки «словесник протягом усього свого життя є ще й вихователем у широкому розумінні цього слова».

Першою сходинкою у цьому процесі, на нашу думку, є формування емпатичної особистості.

Тобто головною метою сьогодення є пробудження чутливості до художнього слова. Тому ми накреслили такий шлях розвитку емпатичної особистості засобами літератури: «Від культури слова до емоційного розвитку, від нього до культури моральних почуттів і моральних стосунків». За Є. Ільїним, надмета словесника – «поєднати мистецьку красу і красу душі, навчити бачити в книжці і корисне, і прекрасне».

В. В. Галяс

НЕОБХОДИМОСТЬ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ФИЗИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ

Цель физического воспитания – оказать не только оздоровительное и развивающее воздействие на организм в процессе занятий, но и сформировать знания, умения и навыки, воспитать потребность у занимающихся в регулярных и непрерывных самостоятельных занятиях физической культурой.

Для успешного развития спорта в учебных заведениях, а также поддержания физического и психологического здоровья учащихся необходима специфическая система образования в области физической культуры, характеризующаяся преемственностью в обучении.

Базовое образование в области физической культуры, которое люди получают в учреждениях системы образования (в детских садах, школах, вузах), можно рассматривать как более или менее систематическое. Однако времени, отводимого на физическое воспитание в учебных заведениях, на наш взгляд, недостаточно. Также недостаточны систематичность и преемственность учебного материала между учебными заведениями разного уровня. Фактическое содержание учебного материала зачастую отличается от программного материала, что связано с недостатком материальной базы. Также нет единой системы проведения внеурочных занятий: в каждом учебном заведении данный вид работы осуществляется по усмотрению руководства и зачастую существует только «на бумаге». Кроме того, огромную проблему составляет физическое воспитание учащихся с ограничениями по состоянию здоровья, число которых постоянно растет. Вместо того чтобы разрабатывать и внедрять для этого контингента специальные программы, таких учащихся предпочитают просто освобождать от занятий физической культурой.

Система непрерывного образования дает возможность подойти творчески к организации учебного процесса и внеучебной работы, ликвидировать вышеуказанные недостатки в традиционной системе занятий по физическому воспитанию.

В. О. Гонта, Н. А. Алтанець

ОСВІТА В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сучасна система освіти в Україні за своєю структурою та філософією розвитку особистості значною мірою відповідає вимогам інформаційного суспільства, яке є зародком майбутнього глобального суспільства. Але слід враховувати, що інформаційне суспільство, до якого Україна тільки входить, є фактично минулим часом для багатьох розвинених держав, де відбувається поступовий перехід до нового суспільства – суспільства знань. У суспільстві знань персональні комп'ютери стають повсякденним інструментом майже для кожної людини. На відміну від інформаційного суспільства, де збиранням, обробкою та передаванням інформації, в основному, для суспільного застосування займаються лише професіонали, у суспільстві знань це може робити кожний. Для парадигми суспільства знань характерні:

- світовий інформаційний контекст людського розвитку;
- індивідуальний розвиток здібностей для досягнення найвищого особистого і суспільного потенціалу;
- кооперативне встановлення індивідуальних орієнтирів розвитку кожного окремого учня;
- внутрішній контроль і самодисципліна;
- кооперативне оцінювання – самооцінка і пакетне оцінювання;
- різноманітність для кожного учня – навчальний план є засобом досягнення особистих цілей і виконання суспільних обов'язків;
- батьки і діти є активними партнерами професіоналів в освітньому процесі.

Існуюча система освіти зовсім позбавлена таких характеристик. Це означає, що в найближчі кілька років відставання нашої держави від багатьох розвинених країн світу буде тільки збільшуватися.

Суспільство стає все більш людиноцентристським. Індивідуальний розвиток особистості – головна передумова соціально-економічного прогресу. Ось чому пріоритетними сферами у XXI столітті стають наука як сфера, що продукує нові знання,

та освіта як сфера, що олюднює знання і, насамперед, забезпечує індивідуальний розвиток людини. У міжнародному змаганні зможе успішно просуватися вперед лише та країна, яка забезпечить розвиток основних сфер діяльності – насамперед інтелектуальної. При цьому не варто забувати, що великою цінністю є не лише інтелектуальне багатство, а й високий рівень вихованості, моральне, духовне багатство.

Об'єктивні закономірності розвитку суспільства у XXI ст. викликають необхідність науково обгрунтованого розв'язання низки кардинальних проблем:

1. Забезпечити високу функціональність людини в умовах, коли зміна ідей, знань і технологій відбувається набагато швидше, ніж зміна поколінь. Віднайти раціональні схеми співвідношення між прискореним зростанням знань, нових технологій і здатністю людей творчо підходити до їх використання.

2. Забезпечити оптимальне співвідношення між локальними та глобальними соціально-економічними проблемами, щоб людина, формуючись як патріот своєї країни, відчувала відповідальність за щастя, добробут в усьому світі.

3. Сформувані на загальносуспільному й індивідуальному рівнях розуміння людини як найвищої цінності, від якої залежить успішність суспільно-економічного розвитку.

4. Виробити у людини здатність ефективно діяти в умовах нових суспільно-економічних реалій (глобалізації, інформатизації, високих технологій).

5. Мінімізувати асиметрію між матеріальністю і духовністю, культивувати у кожної особистості національну гідність, культуру спілкування та ін.

Виходячи з названих соціальних проблем, постають завдання вироблення нових підходів до модернізації системи освіти в усіх ланках її функціонування.

З погляду перспектив розвитку освіти завдання стисло можна окреслити так:

1. Зміна змісту навчання. Сепарація надмірної інформаційності, пізнання людиною себе. Цілісне бачення світу. Систематичне оновлення змісту навчання.

2. Корекція спрямованості навчального процесу. Формування в учня розуміння необхідності та вміння навчатися впродовж

життя, а також засвоєння суми базових знань. Це – головна функція навчального процесу.

3. В інформаційному суспільстві знання стають безпосередньою продуктивною силою. Це потребує вміння все життя набувати нових знань і застосовувати їх. Тобто учень під час навчально-виховного процесу повинен набути важливих компетенцій шляхом застосування знань. Для цього необхідний перехід від кваліфікації до компетенції, що дасть змогу знаходити оптимальні рішення в будь-яких життєвих ситуаціях. Оволодівши технологією прийняття рішень, свободою вибору, людина стає здатною адаптуватися в умовах постійних змін.

4. Утвердження особистісно орієнтованої педагогічної системи. Вимогою часу є дитиноцентризм у виховному процесі як відображення людиноцентризму в розвитку сучасного світу. Необхідно замінити авторитарну педагогіку суб'єкт-суб'єктною моделлю відносин. Система освіти має готувати самодостатніх людей.

5. Освіта має готувати людину, органічно адаптовану до життя у світі багатоманітних зв'язків, від контактів з найближчим оточенням до глобальних. Треба навчити молоде покоління культури плюралізму думок. Людина ХХІ ст. має розуміти і керуватися світоглядними принципами «Єдність у розмаїтті» та «Доповнення замість протиставлення». Потребує особливої уваги зміцнення внутрішньонаціональних, громадянських зв'язків, патріотичного єднання нації.

6. Освіта має набути інноваційного характеру. Освічена людина має бути здатною до інноваційного типу життя й життєдіяльності. Важлива риса способу життя людини у ХХІ ст. – змінність, динамізм. Звідси – необхідність формувати особистість, налаштовану на сприйняття зміни як природної норми.

7. Суспільство знань, в якому відбувається формування особистості, вимагає загальної педагогізації, упровадження масової педагогічної культури. Необхідно ліквідувати психолого-педагогічну неграмотність, передбачати педагогічні наслідки будь-якої суспільно-політичної чи соціально-економічної дії.

ХХІ ст. висуває нові вимоги до освіти, але й надає нові можливості для освітньої діяльності. Передусім це пов'язано із сучасними інформаційними технологіями, комп'ютерною технікою,

що використовується і як засіб набуття комп'ютерної грамотності, і як засіб вивчення предметів, і як шлях до знань і досвіду людства, і як засіб дистанційного навчання.

Нові завдання освіти вимагають застосування інноваційних педагогічних технологій, які ґрунтуються на фундаментальних епістемологічних і герменевтичних аспектах педагогіки. Органічною стає потреба в узаконенні множинності освітніх траєкторій, варіативності методик (кейс-системи, тренінгові технології, тьюторство, фасилітація, модерація).

Має розширюватися застосування досвіду світової освіти, зокрема кредитної системи, як можливості вибору дисципліни і викладача. Треба враховувати інтеграційні процеси в європейській і світовій освіті. Стандарти освіти мають збагачуватися шляхом диференціації учасників навчального процесу за рівнем підготовки. Активніше необхідно впроваджувати індивідуальні й «поглиблені» програми для обдарованих особистостей, відходити від усереднення.

Але треба мати на увазі, що ніхто і ніщо не замінить викладача. Нинішній педагог має відповідати інтеграційному критерію «педагогічна майстерність + мистецтво комунікативності + нові технології».

Освіта – це загальнонаціональна, стратегічна проблема, чинник соціальної стабільності, економічного добробуту, конкурентоспроможності й національної безпеки. Тому на перший план виступає і цінування гідності педагога, науковця, інтелектуала.

Таким чином, глобальні проблеми сучасності, реалії життя та нові умови суспільного розвитку вимагають від освіти філософського осмислення її ролі в житті суспільства, нової освітньої парадигми, суть якої зводиться до таких положень:

1. Головна мета освітянської діяльності повинна спиратися на принцип формування такої всебічно розвиненої людини, яка б більш-менш гармонійно поєднувала свої інтереси і свій високий професіоналізм із загальними цінностями та інтересами (загальнолюдськими, екологічними тощо).

2. Системність освіти. Оскільки освіта ґрунтується на досягненнях науки і прагне підготувати людину до активного доцільного їх використання в суспільному виробництві й життєвій практиці,

вона повинна переходити на проблемну методологію, яка і передбачає системність освіти. В основі освіти повинен лежати принцип навчання, а не викладання.

3. Освіта повинна ґрунтуватися не на розподілі навчального матеріалу в жорстко регламентованих уроках, а на розвитку в учнях бажання навчатися і здатності його задовольнити.

4. Освіта повинна індивідуально підходити до кожного учня, всебічно зберігаючи його особистісні начала і пристосовуючись до нього. У зв'язку з цим навчання й виховання особистості повинні максимально індивідуалізовано створити умови для самонавчання і саморозвитку, осмисленого визначення свого життєвого шляху.

5. Освіта має враховувати процеси глобалізації суспільства. Ці процеси вимагають певної уніфікації систем освіти різних держав з тим, щоб забезпечити вільний рух робочої сили, ідей та інформації. У зв'язку з цим відбувається зближення різних систем освіти, координація вимог до рівнів підготовки фахівців та обсягу загальноосвітнього навчання.

6. Сучасні тенденції розвитку вимагають від системи освіти істотного посилення в загальній структурі професійної підготовки фахівців, формування психологічної готовності, умінь і навичок ефективно діяти в умовах інформаційної невизначеності та ризику. Істотного значення набуває нелінійне мислення і визнання можливості індетермінізму.

7. Формування і розвиток в учнів інноваційного типу мислення – не лише психологічної готовності їх до можливих змін, а й прагнення самим активно творити зміни. При цьому має відбутися еволюція у ставленні людини до змін, має змінитися сама людина та її ментальність.

8. Посилення якісного рівня екологічної свідомості людства.

Т. Н. Ена

ЭКСКУРСИОННАЯ РАБОТА КАК СПОСОБ САМОРЕАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Экскурсия – один из видов культурно-просветительской работы, формирующий нравственные качества и культуру человека, форма организации обучения, которая объединяет учебный процесс в учебном заведении с реальной жизнью и обеспечивает учащихся через их непосредственные наблюдения знакомством с предметами и явлениями в их естественном окружении. Успех любой экскурсии зависит от тщательности ее подготовки. В содержание подготовки входит изучение объекта экскурсии, места ее проведения. Для учителя очень важным является момент определения и продумывания методики показа и рассмотрения объекта экскурсии, способов вовлечения учащихся в активное ее восприятие, а также привлечения к показу и рассказу экскурсоводов.

Конечно же, огромная роль принадлежит экскурсоводу, отвечающему за проведение экскурсии. И здесь очень важным моментом является привлечение к проведению экскурсии самих учащихся. Особое внимание необходимо уделить определению целей и задач экскурсии, которые экскурсоводы-учащиеся должны подготовить самостоятельно. Учитель заранее должен дать им соответствующие инструкции и рекомендации, в частности, на какой объект экскурсии необходимо обратить особое внимание экскурсантов.

Безусловно, это не исключает работу экскурсовода-профессионала, но значение работы учителя совместно с экскурсоводами-учащимися при подготовке и проведении экскурсии трудно переоценить.

Подготовка учащимися экскурсий по городу, памятным историческим местам области, края – это возможность самостоятельно осмыслить детьми прошлое и настоящее, расширить свой кругозор. В рамках изучения предметов гуманитарного цикла старшеклассникам-экскурсоводам вполне под силу проведение предварительно подготовленных – виртуальных – экскурсий по гоголевским местам, в Спасское-Лутовиново, Ясную Поляну.

В совместной работе учителя и учащегося-экскурсовода важен результат – развитие творческой активности и инициативы ученика, его речи, самостоятельности, предоставление возможности самореализации. И самое главное – познание мира и духовное обогащение личности.

Е. Н. Кинаст

РОЛЬ СЕМЬИ И ШКОЛЫ В РАЗВИТИИ МАТЕМАТИЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ШКОЛЬНИКОВ

В наше время знание математики в той или иной мере нужно огромному числу людей различных профессий. Особая роль ее – в умственном воспитании, развитии интеллекта. Это объясняется тем, что результатами обучения математике являются не только знания, но и определенный стиль мышления. В этой науке заложены огромные возможности для развития мыслительной деятельности детей в процессе их обучения с самого раннего возраста. Упущения здесь трудно восполняемы. Психологами установлено, что основные логические структуры мышления формируются примерно в возрасте от 5 до 11 лет. Запоздалое формирование этих структур протекает с большими трудностями и часто остается незавершенным. Поэтому математика по праву занимает значительное место в системе образования. Она оттачивает ум ребенка, учит логике.

Однако важно, чтобы семья и школа понимали, что математическое развитие ребенка – это не только умение считать, измерять и решать арифметические задачи. Это еще и развитие способности видеть, открывать в окружающем мире свойства, отношения, зависимости, умение их «конструировать» предметами, знаками, словами. Поэтому обучение с раннего возраста должно быть направлено на развитие логико-математических представлений и умений и проходить в игровой форме. Это могут быть игры со счетными палочками, когда детям предлагают составить различные геометрические фигуры из определенного числа палочек, загадки математического содержания и задачи-шутки. Построение, содержание, вопросы в них необычны и лишь косвенно

напоминают математическую задачу. Это и развивающие игры и многое другое.

До сих пор остается нерешенным вопрос о врожденности или приобретенности математических способностей, однако ясно одно: они относятся к группе ранних способностей и характеризуются обобщенным, свернутым и гибким мышлением. И если учителя и родители не воспользовались возможностью превратить задатки в способности, то вполне вероятно, что развитие таланта может быть задержано, а иногда и вовсе загублено на любом этапе развития.

Ж. А. Колисниченко

ГОЛЬФ КАК ИННОВАЦИОННАЯ ФОРМА ПРОВЕДЕНИЯ УРОКОВ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ В ШКОЛЕ

Современные инновационные физкультурно-оздоровительные технологии – это те психолого-педагогические технологии, которые направлены на воспитание у учащихся культуры здоровья, личностных качеств, необходимых для его сохранения и укрепления, а также на формирование представления о здоровье как общечеловеческой ценности. Физическая культура является одной из главных составляющих здорового образа жизни. Однако по статистике уровень здоровья учащихся в школах ухудшается с каждым годом.

По некоторым данным, за последние 10–15 лет у каждого второго школьника выявлено сочетание нескольких хронических заболеваний. Среди них преобладают заболевания органов дыхания, нервной системы, органов пищеварения, сердечно-сосудистой системы. Кроме того, посещаемость уроков физической культуры, особенно у старшеклассников, далеко не стопроцентная.

На мой взгляд, одной из причин происходящего является однообразность уроков физической культуры. С первого класса на занятиях дети играют в подвижные игры: волейбол, пионербол, баскетбол, гандбол и т. д., сдают учебные и контрольные нор-

мативы, участвуют в различных соревнованиях и спартакиадах и т. п. Все это, безусловно, очень важно, однако введение новых, нетрадиционных форм занятий может служить дополнительным фактором поддержания интереса к занятиям.

Одним из интересных, инновационных способов привлечения детей к урокам физкультуры является введение в занятия такого нового вида спорта, как гольф.

Гольф – это увлекательная спортивная игра, в которой отдельные участники или команды соревнуются, загоня маленький мячик в специальные лунки ударами клюшек, пытаясь пройти отведенную дистанцию за минимальное число ударов. Понятно, что в гольф играют на соответствующем поле, используя специальное оборудование. Однако это не единственный вариант такой увлекательной игры.

С 2010/11 учебного года в нашей специализированной экономико-правовой школе один из уроков физической культуры в неделю, начиная с 1-го по 11-й класс, проходит в виде «урока по гольфу». На этих уроках при помощи специального «spag» оборудования детей обучают игре в гольф. Учат правильной стойке, правильному держанию клюшек, разновидностям ударов, ознакамливают с правилами игры, ведением счета, а также воспитывают этикет и дисциплинированность во время игры. Уроки по гольфу проходят в виде подвижных игр и эстафет с элементами гольфа, в виде мини-соревнований, а также в виде непосредственно самих соревнований по гольфу. Элементы игры в гольф применяются в нашей школе на спартакиадах, «Веселых стартах», Малых олимпийских играх, в соревнованиях «А, ну-ка, мальчики и девочки».

Эффект от проведенных уроков поразителен. Детям настолько нравится, что первые плоды не заставили себя долго ждать. Так, в конце прошлого учебного года на первых городских «Гольф-соревнованиях» ребята нашей школы заняли первое общекомандное место, а в этом учебном году первое и второе личные места. При этом ребята с большим удовольствием принимают участие и увлеченно играют как на уроках, так и на школьных и внешкольных соревнованиях. Именно гольф стал инновационной формой урока, которая не только видоизменила сам урок

физической культуры, но и способствовала повышению желания посещать эти уроки.

Таким образом, можно сказать, что именно такие инновационные формы организации уроков по физической культуре в школах позволяют повысить их эффективность и обеспечить необходимый уровень двигательной активности, физкультурной образованности, общей культуры личности, а также способствуют здоровому образу жизни.

М. А. Коломиец

ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДА ПРОЕКТОВ НА УРОКАХ ИНФОРМАТИКИ

Слово «проект» более привычно преподавателям технических наук в вузах и учителям информатики. Учителям других школьных дисциплин обычно не приходится сталкиваться с такой формой организации учебного процесса. В информатике проект представляет собой самостоятельное доскональное изучение какой-либо проблемы с презентацией результатов работы, как правило, – это компьютерная программа. Однако в современных условиях, когда общество предъявляет высокие требования не только к уровню знаний выпускников школ, но и к их умению работать самостоятельно, к способности рассматривать проблему или явление с точки зрения различных наук, все мы сталкиваемся с необходимостью поиска новой формы учебной деятельности. Проектная деятельность – один из возможных способов достижения указанных целей.

Основной задачей проекта в школе является как раз осуществление межпредметных связей и получение знаний через взаимодействие учащихся друг с другом и с учителем. Составление перечня вопросов, определение задач работы, выбор методов изучения данной темы, способа презентации проекта осуществляются в процессе коллективного обсуждения. Тогда же намечается личная роль каждого участника проекта в решении общей задачи. Учитель включается в обсуждение и принимает

участие в вынесении решения в качестве старшего товарища, который предлагает, а не диктует.

Внедрение новых информационных технологий в процессе обучения улучшит качество образовательной работы, повысит производительность труда учителя, активизирует познавательную деятельность учащихся на уроке, будет способствовать повышению самостоятельности учащихся при изучении нового материала. Участие в проекте позволяет приобрести уникальный опыт, невозможный при других формах обучения.

Г. В. Кримська

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ КРОСКУЛЬТУРНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ-БІЛІНГВІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

Термін *кроскультурність* у перекладі з англійської мови дослівно означає «*перетин культур*». Кроскультуралізм як методологічна основа процесу педагогічної підтримки учнів передбачає: визнання загальнолюдських цінностей; формування планетарної свідомості, шанобливе ставлення до людей інших національностей; розвиток наднаціонального кроскультурного світогляду, способів толерантної поведінки, зокрема мовленнєвої; забезпечення взаємозв'язку соціальної, культурної і мовної орієнтації в полікультурному середовищі; створення умов для усвідомлення неповторності, специфічності рідної й української мов, культур та інтелектуальних і емоційних контактів із цими мовами й культурами.

Педагогічне моделювання технології кроскультурного навчання української мови учнів-білінгвів як процесу формування готовності до міжетнічної комунікації в поліетнічному середовищі ґрунтується на розумінні феномена *готовність до діяльності*. Психологи (О. Коқун, Г. Костюк, С. Максименко, С. Москвичов, Т. Титаренко, С. Тищенко) *готовність до діяльності* розглядають як цілісне структурне утворення, що передбачає операційний, мотиваційний, соціально-психологічний, психофізіологічний та інші взаємопов'язані компоненти.

Розглянуті наукові дослідження щодо питань сутності і змісту якості готовності людини до діяльності дають змогу визначити компоненти готовності учнів-білінгвів до міжетнічної комунікації: змістовий; мотиваційний; соціально-психологічний; психофізіологічний. Серед умов формування в учнів-білінгвів готовності до міжетнічної комунікації – особистісні якості та здібності, що забезпечують потребу у спілкуванні, наявність настанов на спілкування з людьми іншої національності, мовленнєві вміння та фонові знання.

Н. І. Литвин

ПЕДАГОГІЧНА АДАПТАЦІЯ УЧНІВ 5 КЛАСУ ДО НАВЧАННЯ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

Забезпечення наступності та здійснення заходів, спрямованих на адаптацію дітей до основної школи, є важливою передумовою успішного навчання школярів у 5-му класі. Для розв'язання цих завдань необхідно враховувати психологічні особливості 10–11-річних школярів, рівень пізнавальної діяльності, з яким діти прийшли до 5-го класу; проаналізувати проблеми, з якими учні стикаються в адаптаційний період, та виробити шляхи їх подолання.

У цьому віці, у зв'язку з початком етапу статевого дозрівання, відбуваються зміни у пізнавальній сфері молодших підлітків: уповільнюється темп їх діяльності; виконання певних видів робіт потребує більше часу. Діти частіше відволікаються, бувають роздратованими, неуважними, неадекватно реагують на зауваження тощо. Успішність самореалізації підлітків тісно пов'язана з мікрокліматом в учнівському колективі. Важливо, щоб учителі-предметники створювали ситуації, які б дозволяли підлітку проявляти ініціативу, мати право на помилку, на власну думку, брати участь у спільній діяльності, працювати в умовах альтернативи, вибору, створювати демократичну, неавторитарну атмосферу навчання.

Важливо ширше застосовувати й інші форми організації навчання: екскурсії, дидактичні або рольові ігри, практичні роботи.

Учителям необхідно:

✓ створити атмосферу доброзичливості, щирості; будувати стосунки зі школярами з урахуванням їх індивідуальності, готовності до навчальної діяльності;

✓ поряд з індивідуальними розвивати групові форми занять, якісно змінюючи ступінь відповідальності кожного за загальний результат;

✓ розвивати рефлексивні вміння учнів дивитися на себе «збоку», формувати навички самоконтролю та самооцінки.

В. А. Лымаренко

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ВОСПИТАТЕЛЬНОГО И ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА ШКОЛЫ

Иновационные процессы не могут не затрагивать воспитание, особое внимание к которому всегда являлось яркой особенностью нынешнего образования.

Деятельность учителя будет эффективной, если он обладает высокой профессиональной преподавательской компетентностью, способен создать в классе атмосферу ответственности и взаимного доверия. Педагог вместе с детьми является творцом интересных дел и разнообразных форм деятельности. В своей работе учитель должен использовать игровые, дискуссионные, творческие формы общения, ролевые тренинги, коллективно творческие дела, позволяющие ребенку осознать самого себя и принимать активное участие в жизни класса и школы.

Ребенок всегда представляет собой личность, обладающую своим достоинством и своей индивидуальностью. Работа учителя и классного руководителя требует систематического самосовершенствования, знания возрастных и индивидуальных особенностей учащегося на каждом возрастном этапе. Все это создает основу для поиска оптимальных условий и повышения качества образования и воспитания школьников.

Таким образом, сущность процесса раскрытия инновационного потенциала педагога состоит в разрешении индивидуальных

образовательных и воспитательных дефицитов, возникающих в процессе осуществления инновационной деятельности. Данный процесс предполагает обогащение знаний и умений педагога, формирование профессиональной компетентности и требовательного отношения к своей работе и самому себе.

Литература

1. Степанов В. М., Лапина О. А., Макаровская А. Г. Организация воспитательного пространства в инновационной школе. – М. : Моск. психол.-соц. ин-т ; Воронеж : Изд-во НПО МОДЭК, 2000. – 144 с.

2. Ильина Н. Ф. Раскрытие инновационного потенциала педагога в ходе непрерывного образования // Инновации в образовании. – 2010. – № 8.

3. Педагогический энциклопедический словарь. – М., 2002.

Е. Е. Малимоненко

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ВОСПИТАНИЮ ДУХОВНОСТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Учебно-воспитательный процесс в школе направлен на развитие творческих способностей учащихся. Обучение – важный способ формирования духовности личности; учитель не только развивает умственные способности, а и воспитывает. Каждый хороший урок воспитывает учащихся, так как на таком уроке учитель учит ценить каждую минуту, умело организовывать работу.

Духовность человека – это особенная способность ценить, сохранять, приумножать все наилучшее, совершать только праведные поступки, творить добро не ради похвалы, а по собственному твердому убеждению. Необходимо повернуться лицом к проблемам воспитания духовности. И немало можно сделать в этом направлении на уроках математики.

Работая на уроках в парах и группах, учащиеся осознают: человек человеку – друг, а в процессе изучения математики взаимопомощь особенно необходима. Образование в классах

«консультативных пунктов», «пунктов скорой помощи», «клубов помощников учителя» – вот эффективные формы обучения и воспитания детей.

Одним из самых главных стимулов развития духовности является воспитание на уроках благородных идеалов: подчинение личных интересов общественным, забота о людях, помощь и взаимовыручка.

Учителя математики имеют большие возможности для использования нетрадиционных форм работы: уроки-игры, уроки-соревнования, уроки-сказки, уроки-диспуты, уроки-путешествия, на которых применяются разнообразные формы, методы воспитания, национальные традиции, обращенные к духовному миру ребенка.

Красивая речь – это неотъемлемая и наибольшая составляющая духовности. Главное не говорить об этом, а грамотно пользоваться словом. На уроках математики учащиеся много говорят и пишут, к сожалению, не всегда правильно и аккуратно. Учитель обязан обращать внимание на это.

На полноту духовной жизни учащихся влияют познавательные интересы; подростков все больше увлекают не столько явления, сколько их сущность.

Готовя реферат, математическое сочинение или сообщения по истории математики, ученик переживает радость отдачи духовных сил.

Математика требует от учащихся силы воли, инициативы и выдержки на пути к победе.

Научить учащихся не обходить, а преодолевать трудности, воспитывать в них настойчивость, стремление к исследованиям – задача каждого учителя.

С. В. Николаева

ЭЛЕМЕНТЫ РИТМИКИ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В МЛАДШЕЙ ШКОЛЕ

В настоящее время учителям физической культуры представлены большие возможности в варьировании программного

материала по физическому воспитанию учащихся. В зависимости от материальной базы, подготовки учащихся, их интересов и других факторов учитель выбирает средства и методы решения оздоровительных и воспитательных задач. Одним из вариантов проведения занятий является ритмика, которая помогает младшим школьникам выражать свои чувства в движении, внимательно слушая музыку. С помощью музыки учащиеся глубже понимают суть упражнений, учатся владеть своим телом, согласовывать свои движения с движениями других детей, ориентироваться во времени и пространстве, быть самостоятельными в поиске выразительных движений.

Ритмика сочетает в себе духовное и физическое, как бы перекидывает мостик от эмоционально-духовного к конкретно-физическому, что так необходимо ребенку.

Основными средствами ритмики являются музыка и движения. Музыка подбирают по эмоциональному содержанию и построению, простую и доступную для школьников. Основные движения ритмики связаны с содержанием музыки, темпом, динамикой.

Для музыкального сопровождения элементов ритмики наиболее приемлема музыка танцевального характера. Это вальс, полька, галоп, кадрили.

Для удобства ориентации в музыке при ее подборе можно предложить три условных обозначения темпа: медленный, средний и быстрый. В медленном темпе выполняют дыхательные упражнения, упражнения на расслабление, волнообразные движения, статистические позы.

В среднем темпе можно выполнять ходьбу со всеми ее разновидностями, общеразвивающие упражнения, танцевальные и др. В быстром темпе – бег, прыжки.

В зависимости от динамических оттенков музыкального произведения упражнения могут быть сильными и энергичными или слитными и плавными; свободными и широкими или мелкими и изящными.

На уроках ритмики выполняется комплекс общеразвивающих упражнений с предметами и без предметов, разновидности ходьбы, бега, прыжков, упражнения для развития мышечного

чувства, упражнения хореографии, упражнения для отдельных групп мышц и подвижности суставов, музыкально-ритмические игры и упражнения.

Все это способствует развитию двигательных способностей, координации движений, внимательности и повышению функциональных возможностей детского организма.

Уроки ритмики способствуют подготовке детей младших классов к занятиям аэробикой и степ-аэробикой в средней и старшей школе.

С. М. Пасичник

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ: ИЗ ОПЫТА РЕАЛИЗАЦИИ

Одной из наиболее важных задач, стоящих перед системой образования, является обеспечение доступности и качества образовательного процесса, результатом которого должно быть формирование конкурентоспособного выпускника, отвечающего современным социальным реалиям. Решение этих задач невозможно без существенных изменений в педагогической теории и практике учебно-воспитательного процесса. В настоящее время происходит модернизация образовательной системы – предлагаются иное содержание, подходы к организации процесса обучения, формируется иной педагогический менталитет. В этих условиях учителю необходимо ориентироваться в широком спектре современных инновационных технологий, идей, научных школ, направлений преподавательской деятельности.

В настоящий момент в школьном образовании применяют самые различные педагогические инновации. Это зависит, прежде всего, от традиций и статусности учреждения.

Представляется целесообразным остановиться на характеристике некоторых из них, в частности на информационно-коммуникационных технологиях обучения, которые уже достаточно широко применяются в учебном процессе, но все-таки относятся к категории инновационных.

Информационно-коммуникационные технологии (ИКТ) в предметном обучении

Внедрение ИКТ в содержание образовательного процесса подразумевает интеграцию различных предметных областей с информатикой, что ведет к информатизации сознания учащихся и пониманию ими процессов информатизации в современном обществе (в его профессиональном аспекте). Существенное значение имеет осознание складывающейся тенденции процесса информатизации школы: от освоения школьниками начальных сведений об информатике к использованию компьютерных программных средств при изучении общеобразовательных предметов, а затем к насыщению элементами информатики структуры и содержания образования, осуществления коренной перестройки всего учебно-воспитательного процесса на базе применения информационных технологий. В результате в школьной методической системе появляются новые информационные технологии, а выпускники школ готовы к освоению новых информационных технологий в будущей трудовой деятельности. Данное направление реализуется посредством включения в учебный план новых предметов, направленных на изучение информатики и ИКТ.

Каталог электронной продукции, применяемой в системе среднего образования, включает:

1. Компьютерные обучающие программы, включающие в себя электронные учебники, тренажеры, лабораторные практикумы, тестовые системы.
2. Обучающие системы на базе мультимедиа-технологий, построенные с использованием персональных компьютеров, видеотехники, накопителей на оптических дисках.
3. Интеллектуальные и обучающие экспертные системы, используемые в различных предметных областях.
4. Распределение базы данных по отраслям знаний.
5. Средства телекоммуникации, включающие в себя электронную почту, телеконференции, локальные и региональные сети связи, сети обмена данными и т. д.
6. Электронные библиотеки, распределенные и централизованные издательские системы.

Позитивной стороной применения ИКТ в системе среднего образования являются следующие результаты:

- информационная среда школы существенно повышает мотивацию учеников к изучению предметных дисциплин, особенно с использованием метода проектов;

- информатизация обучения привлекательна для ученика и в том, что снимается психологическое напряжение школьного общения путем перехода от субъективных отношений «учитель – ученик» к наиболее объективным отношениям «ученик – компьютер – учитель», повышается эффективность ученического труда, увеличивается доля творческих работ, расширяется возможность в получении дополнительного образования по предмету в стенах школы, а в будущем осознается целенаправленный выбор вуза, престижной работы;

- информатизация преподавания привлекательна для учителя тем, что позволяет повысить производительность его труда, повышает общую информационную культуру учителя.

Но нельзя не отметить и такие проблемы этих обучающих технологий:

- необходимость обновления и расширения технической оснащённости школ;
- недостаточный уровень подготовки учителей в области использования современных информационных технологий.

Для решения этих проблем в городе Купянске Харьковской области организован учебный центр «Перспектива». Цель учебного центра:

- оказать помощь учителям в овладении навыками работы с современными программными средствами;
- помочь сориентироваться в «интернетовском» пространстве;
- развить навыки и умения использовать на своих уроках мультимедийные средства обучения.

Центр имеет четко организованную структуру своей деятельности:

Подобные центры можно создать в различных регионах. А в приграничных областях соседних государств можно реализовать множество проектов по обмену опытом между педагогами как в очной, так и в заочной форме, используя современные средства телекоммуникации.

Информационно-коммуникационные технологии в управленческой деятельности

Современная общеобразовательная школа – это сложная система, которая состоит из отдельных звеньев. Все эти звенья

тесно переплетены и комплексно взаимодействуют между собой. Кадровая, учебно-воспитательная, научно-методическая и управленческая деятельность современного учебного учреждения для достижения максимального эффекта должны быть соединены в едином информационно-образовательном пространстве. Создание данного пространства невозможно без эффективно функционирующих информационных потоков, что неосуществимо без широкого внедрения информационно-коммуникационных технологий, которые придают им целенаправленный характер.

Информационные технологии в школе дают возможность реализовать максимально эффективное взаимодействие между управляемой и управляющей подсистемами как учебного учреждения, так и управляемой и управляющей подсистемами отдела образования.

Информатизация управления реализуется в следующих основных направлениях:

- усовершенствование при помощи IT-технологий внеклассной и внешкольной работы;
- информатизация в сфере образовательного процесса; внедрение информационных технологий в организацию управления учебными заведениями;
- обновление и расширение технической оснащённости школ(ы);
- внедрение информационных технологий в управление учебными заведениями в масштабах города (интернет-семинары, экспресс скайп-общение или собеседование);
- усовершенствование системы документообмена.

В конечном итоге, применение такой инновационной технологии, как информационные технологии в обучении, способствует расширению не только методических приемов обучения, но и значительному насыщению изучаемого материала.

Таким образом, современная школа располагает широчайшим арсеналом применения педагогических инноваций в процессе обучения. Эффективность их использования зависит от сложившихся традиций в общеобразовательном учреждении, способности педагогического коллектива воспринимать эти инновации, материально-технической базы учреждения и понимания, что

только через продуцирование инноваций, их апробирования и эффективного внедрения зависит соответствие системы образования динамике цивилизационного развития общества.

В. В. Питкевич

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА В ОБУЧЕНИИ

На сегодняшний день критическое мышление в педагогике является неотъемлемой частью учебно-воспитательного процесса. Критическое мышление заставляет мыслить, размышлять, анализировать, формировать свою точку зрения и позицию. Все это является основой современного обучения, так как необходимость закладывать в ребенка одну лишь информацию, которая ежесекундно обновляется, теряет смысл. Наиболее ярко это проявляется в тех науках и дисциплинах, где учебный материал зависит от реалий современной жизни.

Наиболее эффективно критическое мышление можно применить в процессе изучения истории, так как эта дисциплина базируется на массе фактов, событий, явлений, процессов, которые требуют оценок, формулировок и трактовок в процессе изучения. В силу того, что любое историческое событие может стать инструментом для пропаганды и навязывания чужого мнения, возникает необходимость в умении правильно подходить к проблеме и рассмотрению ее наиболее дискуссионных аспектов.

Научив ребенка критически мыслить, мы сможем научить думать, а это даст возможность сформировать позицию на базе собственных оценок и восприятия. Помимо этого, критическое мышление развивает логику и последовательность действий. Умение логично и последовательно обосновать свою точку зрения позволит сформировать причинно-следственные связи, которые и проливают свет на те или иные исторические явления. Для реализации целей критического мышления можно использовать ряд приемов и методов: ассоциативный куст, прогнозирование с помощью открытых вопросов, перекрестную дискуссию,

мозгової штурм и другие. Методика критического мышления вызывает интерес у учеников, что способствует эффективности обучения.

І. А. Радченко

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МОДЕЛЕЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Модель навчання у грі – це побудова навчального процесу за допомогою включення учнів до гри. У процесі гри в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, до активної діяльності залучаються навіть найпасивніші учні.

Використання на уроках ігор та ігрових моментів робить процес цікавим, створює у дітей бадьорий творчий настрій, полегшує засвоєння навчального матеріалу. Різноманітні ігрові дії, за допомогою яких розв'язується те чи інше розумове завдання, підтримують і посилюють інтерес дітей до навчального предмета. Отож гра – незмінний важіль розумового розвитку. Тому, на мою думку, саме в грі приховано практично безмежні можливості оновлення процесу навчання історії.

Слід відзначити, що добре поєднувати традиційні навчальні заняття з ігровими. Застосування ігрових форм можливо вже і на етапі актуалізації навчальної діяльності учнів, і при вивченні нового матеріалу, і на етапах закріплення, повторення та узагальнення історичного матеріалу. Сьогодні суспільство стоїть перед дилемою: з одного боку, необхідність у створенні ігрової освітньої системи з ігровими підручниками, методиками та іншим; з другого, як писав А. Макаренко, створити ідеальну гру, що підходить для всіх, неможливо. Гра стихійна і розвивається відповідно до законів людського суспільства, постійно змінюючись. Саме пошук компромісу, поєднання ігрових моментів з іншими методичними прийомами, інноваційними технологіями, дозволить зробити крок у майбутнє освіти.

*Практичне використання ігрових форм роботи з учнями
1 (5) класу у процесі вивчення курсу «Вступ до історії
України», тема «Козацька Україна»*

Під час роботи з підручником, зокрема тієї його частини, що містить науково-популярний матеріал, дітям можна запропонувати **гру «Три речення»**. Сенс її в тому, щоб трьома нескладними, але змістовними реченнями передати суть прочитаного. Гра може відбуватися як змагання окремих учнів чи змагання рядів (залучено по одному учню від кожного ряду), а решта дітей можуть виконувати роль арбітрів.

Великий розвивальний ефект має **гра «Дерево пізнання»**. Умови цієї гри теж дуже прості: учням пропонується до певної частини навчального матеріалу (можливо, й до цілого уроку) скласти 1–3 запитання залежно від рівня підготовленості класу). Запитання занотовуються на маленьких аркушах (краще, щоб у формі листочків дерева) і подаються учителеві. Найзмістовніші з них учитель відзначає як запитання-переможці й причіплює до «дерева пізнання» (малюнок на ватмані, прикріплений до дошки). На наступному уроці перевірка засвоєного може відбутися у межах тієї ж гри: учні знімають листочки з дерева, відповідаючи на складені питання.

Гра «Чиста дошка» або «tabula rasa». Уперше пропонуючи цю гру дітям, вчитель може пояснити, що вислів «tabula rasa» прийшов з латинської і означає буквально чисте місце, де можна написати все, що хочеш, а переносно так кажуть про свідомість дітей та неосвічених людей. Перед опрацюванням оповідання вчитель звертає увагу дітей на дошку з підготовленими наперед запитаннями. «Відповіді на них, – пояснює вчитель, – ви знайдете, опрацювавши оповідання. Після читання, у процесі аналізу тексту, ви відповідатимете на них, а я витиратиму опрацьовані. Робота буде успішною, коли на кінець уроку дошка буде чистою.

Гра «Герою, оживи!». Перед читанням учитель розподіляє ролі між учнями і далі пропонується звичне для уроків літератури читання за ролями, яке, власне, є своєрідною інсценізацією.

Для кращого запам'ятовування дат та події допоможе **гра «Хронолітак» або «Хронольот»**. На звичайному паперовому літаку, який хлопці роблять за хвилину, напишіть дату, місце події

і запустить «хронолітак»: до кого на парту він сяде, той і опиниться в «іншому часі». Учень, який опинився в «іншому часі», повинен розповісти про те, що він там бачив.

Гра «Знайди зайве». У запропонованому наборі матеріалів – подій, імен, назв, дат, визначень – кілька елементів відповідають темі, а ще декілька підбрані випадково. Завдання учнів – вилучити зайве. Наприклад:

Запорізька Січ – чайка – Петро Конашевич-Сагайдачний – Софійський собор; Гетьман – хрещення Русі – Козацька рада – Запорізька Січ;

Гетьманщина – Київська Русь – Богдан Хмельницький – Національно-визвольна війна.

Улюбленою грою у молодших школярів є «**Поле чудес**». Але її можна ускладнити, запропонувавши учням скласти з відгаданих слів невелику розповідь. Наприклад: Січ, чайка, Петро Сагайдачний, турки, татари, козак, Доба героїчних походів, раби, Кафа та ін. Гра може відбуватися як змагання окремих учнів чи змагання рядів (залучено по одному учню від кожного ряду), а решта дітей можуть виконувати роль арбітрів.

Любов дітей до малювання можна використати з метою навчання історії, цьому допоможе **гра «Чарівний олівець»**. Наприклад, коли тільки-но починається розгляд теми «Козацька Україна», діти знайомляться з таким феноменальним явищем України, як козацтво. Спочатку учні розглядають ілюстрації, знайомляться з історичними джерелами, а потім за певними характерними ознаками відтворюють образ козака з характерними для нього рисами: чуб-оселедець, довгі вуса, штани-шаровари, сорочка-вишиванка, шабля, пістолі та ін. Таким чином, «Чарівний олівець» зможе оживити як історичних осіб, так і Запорозьку Січ, козацький човен-чайку, козацькі клейноди та ін. Діти грають в цю гру залюбки, особливо якщо результат оцінений високим балом, або ж роботи виставлено на виставці чи ними прикрашений кабінет.

Найрізноманітніші тренінгові ігри (кросворди, ребуси, лото, вікторини), ігрові ситуації, що створені навколо звичайних вправ, а також рольові ігри дають змогу суттєво модернізувати процес навчання.

А. А. Рябко

ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ТУРИСТИЧЕСКОГО КЛУБА

Количество здоровых школьников с каждым годом уменьшается. В этой ситуации тема сохранения здоровья детей в школе становится очень актуальной. 2011/12 учебный год в Народной украинской академии провозглашен годом здоровья. Запланирован и реализуется целый комплекс мероприятий, направленных на популяризацию здорового образа жизни. Среди них важное место занимает развитие туристического движения.

Туристическая деятельность в школе подразделяется на два основных направления: поездки и походы. Последние предполагают пешие походы, поездки на велосипедах, походы на байдарках, катамаранах и других плавсредствах. Именно они являются предметом нашего внимания.

Школьный туристический клуб может стать простым и эффективным средством воспитательной работы. Техника организации и проведения походов легко постижима любым желающим. Существует огромное множество литературы на эту тему. Практически по любому вопросу можно получить квалифицированную консультацию на областной станции юных туристов, на специальных туристических форумах, а если нет уверенности в собственных силах – заказать коммерческий туристический поход, который проведут опытные инструкторы.

Пребывание ребенка в школе подчинено правилам и ритуалам, которые формируют определенное поле для развития. Школа является искусственной средой, которая объективно ограничивает пространство и виды деятельности ребенка. Вовлечение ученика в различные формы внеурочной деятельности позволяет самому ученику лучше понять свои склонности, проявить себя с разных сторон. Туристический поход как форма внеурочной деятельности позволяет решать весьма разнообразные задачи, как учебные, так и воспитательные.

Участие в походах формирует экологическую культуру, бережное отношение к природе, позволяет ребенку развить выносливость, научиться стойко переносить трудности, учит

самостоятельности, ответственности. С точки зрения характера взаимодействия между учеником и педагогом в походе естественным образом создается ситуация сотрудничества, в которой учитель предстает перед школьником в несколько непривычной роли – скорее как старший товарищ и помощник, чем назидатель. Простой походный быт делает очевидными необходимость взаимопомощи и совместной деятельности. Распределение груза между участниками на марше, обязанностей по обустройству лагеря позволяет участникам проявлять и культивировать свои лучшие качества, ответственность за себя и всю группу.

Туристический поход относительно прост по своей организации и очень эффективен как воспитательное мероприятие. В Советском Союзе еще с 30-х годов прошлого века развивалось массовое туристическое движение среди школьников и студентов. Несколько пришедшее в упадок в 90-е годы XX века, оно активно возрождается в современной России. В США и многих странах Европы развивается скаутское движение. Туризм помогает сделать пребывание ребенка в школе более разнообразным и дать ему возможность раскрыться в тех ситуациях, которые трудно смоделировать в рамках школьного урока, тем самым повышается эффективность обучения.

СЕКЦИЯ II

Культурно-образовательная среда школы как условие формирования ключевых компетентностей младших школьников

ДОКЛАДЫ

З. И. Шилкунова

РАЗВИТОЕ ДЕТСТВО И РАЗВИВАЮЩЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Человеческое детство представляет собой физиологическое, психологическое, педагогическое и сложное социокультурное явление, имеющее историческое происхождение и природу. Об этом свидетельствует возникновение на протяжении последних 60–70 лет таких научных областей, как культурно-историческая психология детского периода развития, этнография, история детства, экология детства, культурологически ориентированная теория возрастного развития «эго», генетическая эпистемология и др. Сегодня вырабатывается полидисциплинарный подход к рассмотрению широкого круга проблем детского развития.

Как подчеркивал Д. Б. Эльконин, детство возникает тогда, когда ребенка нельзя непосредственно включить в систему общественного воспроизводства, поскольку ребенок еще не может овладеть орудиями труда в силу их сложности.

Владимиром Кудрявцевым выделено три исторических типа детства:

1. *Квазидетство* (на ранних этапах человеческой истории, когда детское сообщество не выделено, а непосредственно включено в совместную со взрослыми трудовую деятельность и ритуальную практику, т. е. первобытное детство).

2. *Неразвитое детство*, когда мир детства выделен, и перед детьми возникает новая социальная задача – интеграция во

взрослое сообщество. При этом социализация происходит по мере освоения ребенком *строго очерченного поля готовых смыслов деятельности* (детство в Средние века и в Новое время).

3. *Развитое детство* складывается тогда, когда смыслы и мотивы деятельности взрослых не самоочевидны. Образ взрослости, на который ориентируется ребенок, – принципиально неполный, незавершенный. Ребенку необходимо свободно и творчески «самоопределиться в культуре» (современное детство). Развитое детство предполагает творческое освоение культуры как открытой многомерной системы. Задача взрослого сообщества заключается в создании для ребенка условий для такого самоопределения.

Развивающее образование призвано обеспечить ребенку развитое детство, поскольку оно основано на понимании развития психики ребенка как все более глубокого погружения в исторически развивающееся проблемное поле культуры. Процесс культуросообщения и, соответственно, процесс психического развития ребенка в развивающем образовании приобретает творческий характер, поскольку система РО – единственная имеет учебное содержание, в котором общечеловеческий культурный опыт проблематизируется и предстает перед ребенком в виде системы учебных задач.

Е. Г. Кобзарь

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ В МЛАДШЕМ ШКОЛЬНОМ ВОЗРАСТЕ: ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ

Поступательное развитие нашего общества изменило моральные нормы поведения людей, прежде всего, подрастающего поколения. Образование переживает кризис, который длится уже не один год. Кризис коснулся и начальной школы: появились негативные проявления в поведении учащихся младшего школьного возраста. Как правило, такие отклонения в поведении встречаются среди учащихся, которые имеют низкие результаты в учебе.

Практика показывает, что чаще всего низкие результаты в учебе имеют дети, у которых практически отсутствует ответственность. В психологической литературе исследователи А. И. Голубева, Л. С. Славина, А. С. Немов определяют ответственность как волевое качество, которое связано с морально-ценностной ориентацией личности. Существенными признаками этого качества являются точность, пунктуальность, способность личности выполнять свои обязательства и отвечать за последствия своих действий. Другими словами, ответственность – это интегрированное свойство личности, включающее когнитивный, эмоционально-мотивационный и поведенческий компоненты.

В младшем школьном возрасте это качество пребывает в процессе формирования и зависит от ведущей деятельности ребенка. Поэтому об ответственности младших школьников можно говорить как об относительно устойчивом качестве.

Наблюдения показывают, что большинство детей младших классов понимают суть ответственности неполно и неглубоко. Поэтому с первого года обучения ребенка в школе необходимо нацелить работу на формирование ответственности как механизма поведения, который приведет к улучшению результативности в обучении, общении, сотрудничестве, к повышению самооценки, к уверенности в собственных силах.

Формируя ответственность, учитель обязан соблюдать главные принципы:

- 1) ответственность формируется на грани свободы действий, возможности выбора и достаточно четкой системы контроля;
- 2) ответственность формируется на грани долга и желания;
- 3) ответственность формируется в равноправном диалоге и требует уважения и любви к ребенку;
- 4) ответственность формируется через самостоятельную оценку ситуации, самостоятельный выбор правильной линии поведения и принятия на себя определенных обязательств;
- 5) ответственность формируется через самоанализ и самооценку своих поступков.

Самые результативные формы работы в формировании ответственности – это *групповая работа на уроке и коллективно-творческие дела.*

Эти формы работы помогают детям почувствовать ответственность как за себя, так и за общее дело.

Проблема формирования ответственности – одна из актуальных, изучаемых на кафедре начального образования. Поиск ее решения сосредоточен в плоскости организации образовательного процесса и работы с родителями учащихся.

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ. УЧАСТИЕ В ДИСКУССИИ

В. Н. Грецких

ФОРМИРОВАНИЕ НРАВСТВЕННОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ ПОСРЕДСТВОМ АВТОРСКОЙ СКАЗКИ

Нравственное воспитание в педагогике рассматривается как формирование ценностного отношения к жизни, которое обеспечивает устойчивое гармоническое развитие человека.

Нравственное воспитание базируется на трех его составляющих, таких как развитие интеллекта, чувств, воли.

Развитие интеллекта в духе нравственного воспитания – это развитие способности различать добро и зло, видеть возможные варианты решения проблемы, предвидеть результаты своего выбора, выстраивать способы действий в той или другой ситуации.

Развитие чувств – это развитие способности сочувствовать, сопереживать, прощать, любить людей, окружающий мир, свою Родину.

Развитие воли – это развитие способности слушаться, уважать и почитать родителей, уметь терпеть и т. д.

Важно, чтобы педагог развивал данные способности не путем назидания, запрета инакомыслия, а путем создания условий, в которых ребенок приобретет эти способности и личностный смысл той или иной нравственной ценности.

Реализовать это помогают разные методы. Особое место отводится методам совместного поиска истины.

Одним из таких методов совместного поиска является работа над авторской сказкой, специально написанной для рассмотрения смысла какой-либо нравственной ценности.

Авторская сказка может содержать проблемную ситуацию, парадокс, тайну, сомнение, предположение, разные позиции. Это помогает задать детям образцы поведения и выбрать нужный образец, рассмотреть последствия поступков, разрешить проблемную ситуацию, сомнение в диалоге, обсудить смысл нравственной ценности, сравнить свои действия в похожей ситуации с данным образцом поведения.

Таким образом, авторская сказка:

- готовит ребенка к встрече с незнакомым, непонятным;
- учит различать реальность и вымысел;
- выявляет внутренние комплексы, помогает их преодолеть;
- дает возможность осознать важные для духовно-нравственного становления личности понятия;
- развивает волю человека для действенной помощи окружающим;
- формирует нравственные нормы и основы духовности;
- учит поступать по совести;
- ненавязчиво открывает правила жизни;
- формирует социальный интеллект;
- закладывает основы духовной культуры.

Такая нравственность позволяет решать задачу нравственного воспитания: формирование ценностного отношения к жизни, которое обеспечивает устойчивое гармоническое развитие человека.

К. С. Гудзловенко

РОЗВИТОК ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ТВОРІВ НАРОДІВ СВІТУ

Культурологічний аспект можна розглядати як інструмент виховання міжнародно-орієнтованої особистості, яка усвідомлює взаємозв'язок та цілісність світу, необхідність міжкультурного співробітництва. Це особливо важливо сьогодні, коли змішування народів, мов, культур досягло небаченого розмаху, і як ніколи гостро

постала проблема виховання толерантності до чужих культур, пробудження інтересу і поваги до них, подолання в собі почуття роздратування від надмірності, недостатності або просто несхожості інших культур.

Толерантність виховується з наймолодшого віку, при цьому вона закладається як доброзичливість, як інтерес до розбіжностей, уміння бачити і переживати свою схожість з іншими людьми. У дітей змалечку треба розвивати любов і повагу до свого народу, його культури, історії і водночас формувати позитивні установки на спілкування з іншими народами. Твори літератури як надбання людської культури покликані впливати не тільки на розум, але і на людські почуття, розкривати перед читачем широкий і мінливий навколишній світ, людські взаємини, формувати відповідне ставлення до навколишнього середовища, перетворюючи зовнішні відчуття на внутрішні. Тому недостатньо тільки навчити дітей більш-менш точно та докладно відтворювати зміст прочитаного. Необхідно також формувати в них вміння проникати в смисл прочитаного, розбиратися в причинах тих чи інших вчинків героїв, у мотивах, якими вони керувалися, коли здійснювали ці вчинки, і, нарешті, на цій основі давати цим вчинкам оцінку у відповідності із замислом. Набуваючи такого досвіду спілкування зі світом книжок, дитина прагне його розширити й поглибити, у неї розвивається культура читання й культура сприйняття як невід'ємна складова загальної культури. Одним із джерел вивчення життя народу, його культури є твори народів світу, які не втратили своєї актуальності і в наш час. Казки, гранично короткі за формою та безмежно глибокі за смислом, охоплюють буквально всі теми, торкаючись життєвих та завжди актуальних питань моралі та істини в їх взаємопроникненні. Педагогічний потенціал казок, які характеризуються спрямованістю до духовності, націленістю на толерантність, поступливість, солідарність, добро, любов, треба широко використовувати в навчально-виховній роботі сучасної школи. Завдяки своїй глибокій художній цінності світ казок може й сьогодні вирішувати практичні моральні проблеми, які виникають перед людиною в житті, тобто формувати моральні упередження, почуття та звички відповідно до певних моральних принципів. Казки дають різноманітний матеріал для вивчення історії, побуту,

звичаїв народів, вони є також своєрідним кодексом тих етнічних норм, яких повинна дотримуватися кожна людина. Читання казок дозволяє порівнювати особливості ментальності свого та «чужого» народів, подивитися на світ очима представника «чужої» культури.

Таким чином, світ казок різних народів – це свого роду енциклопедія життя. Ознайомлення молодших школярів із творами народів світу допоможе виховати в них терпимість, миролюбність, толерантність тощо.

А. А. Ємець, А. О. Балашова

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС РОБОТИ НАД НАРОДНИМИ КАЗКАМИ

У сучасному світі ми опинилися віч-на-віч із проблемою занепаду культурної спадщини, моральних принципів. У психологічній літературі моральне виховання дітей розглядається як цілеспрямований процес організації та стимулювання їх різнобічної діяльності, спілкування, спрямований на оволодіння моральною культурою поведінки, ставлення до навколишнього світу. Здійснюючи моральне виховання, педагоги спираються на моральну культуру та моральні норми. На сьогодні серед науковців немає єдиної думки щодо визначення поняття моралі та єдиних критеріїв оцінки морального виховання. Але впевнено можна стверджувати, що в дитині потрібно виховувати такі моральні загальнолюдські якості, як совість, чуйність, чесність, правдивість, почуття справедливості тощо. Найлегше це зробити за допомогою казки, яка є «воротами» для морального виховання.

Конфлікт моральних категорій добра та зла є стрижнем чарівних казок. У підручниках з читання (упорядник О. Я. Савченко) представлено три чарівні казки, у підручниках для шкіл з російською мовою навчання – дві. На нашу думку, цього матеріалу недостатньо для формування в учнів понять про добрих та злих героїв. Для того щоб з'ясувати, які позитивні та негативні герої зустрічаються в українських та російських чарівних казках, було зроблено аналіз найпопулярніших збірок народних казок. Було проаналізовано по 16 українських та російських чарівних народних казок.

Уособленням зла в українських народних казках є Змій, Змія, або донечка зміючка (9 казок) Кощій Безсмертний (5 разів), Баба-Яга (4), мачуха, царі, пани, вовки, злі дідугани, кобиляча голова. У російських народних казках злом представлені гуси-лебеді, що для українських казок не властиве.

Що стосується добра, в українських народних казках найчастіше його уособлюють головні герої: богатир (6), дід з білою бородою (5), три сестриці-орлиці, трое коней, ведмідь, сокіл, навіть зміїна дочка. Ще зустрічаються казки, в яких злі герої переходять на бік добра, все залежить від ситуації, яка трапилася в казці, (наприклад «Яйце-райце»). У російських казках зустрічаються ще такі позитивні герої, як яблуня, піч, молочна річка, киселеві береги, живильна вода тощо.

Аналіз виховного потенціалу казок «Чарівне горнятко», «Летючий корабель» привернув увагу до сімейних відносин. «Дарунки з трьох зернин», «Іван-побиван» навчають бути терплячими, виховують почуття поваги до літніх людей. Казки «Три брати та кицька», «Три брати» виховують працелюбність, навчають самим бути ковалем своєї долі. У казках висвітлюються народні традиції, уподобання, вольовий характер українського народу.

Для посилення впливу народних казок на моральне виховання молодших школярів можна використовувати лялькові театри. З їх допомогою діти починають аналізувати поведінку дійових осіб, розуміти мораль казки.

А. А. Ємець, Т. І. Чепіга

РОЗВИТОК ЧИТАЦЬКОЇ САМОСТІЙНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ (на прикладі творів про професії)

На сьогоднішній день особливо актуальною стає проблема розвитку читачької самостійності молодших школярів та потреби реорганізації позакласного читання в молодших класах, оскільки саме сформованість навичок самостійної роботи з книжкою є передумовою інтелектуального та духовного світу. Термін

«читацька самостійність» належить Н. М. Светловській, яка розглядає її як особистісну властивість кваліфікованого читача і характеризує як «постійну потребу і здатність читати книжки за вільним вибором, застосовуючи в процесі читання всі знання, вміння й навички з читання, якими володіє читач до моменту діяльності з книжкою».

Одним із шляхів розвитку читацької самостійності молодших школярів є урок позакласного читання. Ми зосередилися на темі «Твори про різноманітний світ професій» як важливої та актуальної для сучасних молодших школярів.

Аналіз підручників «Читанка» для початкових класів (автор-упорядник О. Я. Савченко) показав, що учням пропонується 32 художніх твори, де представлені різноманітні професії, серед яких 13 оповідань, 12 віршів, 6 казок, 1 байка. Учні ознайомлюються з 26 професіями, а саме: сільськогосподарські професії (коваль, хлібороб, пастух, риболов, різьбяр, птахолов), професії, пов'язані з книгами (редактор, художник, друкар, верстальник, бібліотекар), професії моряків (боцман, матрос) та інші (космонавт, актор, музикант, лікар, учитель). Найбільша кількість творів, в яких представлено певну професію, подано в 2-му класі (14 творів), відповідно в 3-му класі – 10 творів і в 4-му – 8. Якщо в другому класі тема професії розкривається за допомогою віршів (7), то в третьому і четвертому основний акцент переноситься на оповідання (відповідно 6 та 5 творів).

На нашу думку, поданих у підручниках творів недостатньо для формування в учнів уявлень про розмаїття професій, тому бажано доповнити перелік художніх творів, а саме: В. Ладижець «Швець», Н. Гуркіна «Абетка професій», «Загадки про сільськогосподарські професії», П. Бабанський «Хто живе в нашому будинку», В. Сухомлинський «Ремісник і різець», збірка віршів М. Салтис «Пограємося в професії», Е. Саталкіна «Кожний знає своє діло», Дж. Родарі «Чим пахнуть ремесла» (переклад Анатолія Іллічевського), Ю. Ярмиш «Робочі черевики», В. Гончаренко «Дуже важливо». На жаль, найновіші професії у творах дитячих письменників представлені дуже обмежено.

З метою розвитку читацької самостійності молодших школярів нами були розроблені літературні ігри (на прикладі творів про

професії): «Відгадай професію героя за описом» (за уривками художніх творів), «Поєднай назви творів і прізвища авторів», «Добери твори, в яких зустрічаються такі професії: вчитель, матрос, лікар, коваль...», «Знайди твір, в якому розповідається про професію лікаря», «Казкові персонажі та професії», «Відшукай опис професії у творі», «Склади кросворд за прочитаними творами про професії», «Склади загадку про героя, використовуючи опис його професії» та інші. Такі види завдань можна пропонувати на уроках позакласного читання, адже вони дають матеріал для роздумів, можливість виявити ініціативу й самостійність, потребують розумового напруження, винахідливості, творчості, викликають позитивні емоції, сприяють пошуку, формуванню школяра як читача.

А. А. Ємець, К. Ю. Іванова

РОЗВИТОК ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ІНТЕГРОВАНИХ УРОКАХ МОВИ Й ЧИТАННЯ

(на основі використання елементів епістолярного жанру в дитячій літературі)

У наш час проблема розвитку писемного мовлення молодших школярів є однією із найактуальніших, яку вивчають психологи й педагоги. Важливим аспектом розв'язання цієї проблеми є створення мотивації та мовленнєвої ситуації. Ми зосередили свою увагу на темі «Лист в дитячій літературі», оскільки це дозволяє яскраво показати, яку роль відіграє лист у творі, як впливає на події, і створити умови для цікавої роботи з розвитку писемного мовлення.

Місце і роль епістолярного спадку у вітчизняній культурі XIX, XX та XXI ст. значно відрізняється. У XIX ст. листування було дуже поширеним. Це був основний засіб спілкування на відстані. Підтвердженням цьому є мемуарна література. Але в дитячій літературі твори, в яких присутні листи, з'являються наприкінці XIX – на початку XX ст. Наприклад, оповідання Л. Андрєєва «Петька на даче», в якому лист дуже засмутив головного героя, оскільки в ньому повідомляється, що відпустка маленького робіт-

ника скінчилася і потрібно повертатися до тяжкої, знесилюючої праці. Ще одне оповідання з листом – А. П. Чехова «Ванька». Це лист-скарга, відправлений у безвість, але це й лист-надія, тому що хлопчик сподівається бути почутим. На жаль, серед творів, які ввійшли в коло дитячого читання, ми не знайшли творів українських письменників ХІХ століття.

У ХХ ст. листування стає більш зручним засобом спілкування, ніж у ХІХ ст., оскільки збільшується швидкість доставки. Це знайшло відбиття у творах дитячої літератури. Лист в оповіданні Оксани Іваненко «Подарунок» допомагає знайти на фронті Сергійкового татка. У повісті Миколи Трублаїні «Шхуна “Колумб”» за допомогою зашифрованого листа головна героїня повідомляє своєму татові, що вона в полоні. Можна назвати такі твори з листами українських та російських письменників: Я. Акім «Неумейка», А. Гайдар «Чук и Гек», Л. Воронкова «Девочка из города», М. Пригара «Лист мамі», П. Панч «Чарівне радіо», А. Коцюбинський «А про себе іншим разом», С. Вангелі «Нові пригоди хлопчика Гугуце», М. Носов «Дружок», «Автомобиль», В. Голявкін «Пара пустяков». Письменником, у якого представлено найбільше прикладів листів у творах, є Едуард Успенський. Усім відомі його твори «Новые порядки в Простоквашино и другие истории» (8 листів), «Дядя Федор, пес и кот» (12 листів різних персонажів). Листи пишуть: дядько Федір, його батьки, кіт Матроскін, листоноші з різних сіл та інші персонажі. Лист є невід’ємною та рушійною силою казкового сюжету.

Знайомлячись на інтегрованих уроках мови та читання з листами у творах дитячої літератури, ми можемо, з одного боку, аналізуючи листи, краще розуміти зміст твору, а з другого – такий вид уроку стимулює розвиток мовлення дітей, їх творчі здібності.

А. А. Ємець, А. В. Кузнєцова

РОБОТА НАД ТВОРАМИ ШКІЛЬНОЇ ТЕМАТИКИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗШИРЕННЯ КОЛА ДИТЯЧОГО ЧИТАННЯ

Сучасні навчальні програми поставили перед початковою ланкою освіти нові проблеми навчання і виховання. У центрі уваги сучасної національної школи має бути людина, її духовний світ, творчі здібності, високі моральні якості. Виплекати таку особистість можливо завдяки новим підходам до викладання літератури в школі, початкової зокрема. Проблема розширення кола дитячого читання здавна є важливим аспектом педагогічних, психологічних та методичних досліджень.

В усі часи «вчительській» темі в літературі приділялася велика увага. Але в різні періоди по-різному поставав і учитель у творах.

XIX століття характеризується реалістичним змалюванням тодішніх педагогів, які переважно були неосвіченими та жорстокими. Велику увагу приділили образу вчителя такі письменники, як Т. Шевченко, І. Франко, М. Коцюбинський, П. Грабовський, Б. Грінченко, Леся Українка. У XX столітті твори вирізняються оптимістичною спрямованістю, що дає змогу бачити перед собою бадьорих, міцних духом, люблячих вихователів. С. Васильченко, О. Копиленко, О. Донченко, О. Іваненко, В. Нестайко – яскраві представники тих письменників, які у своїй творчості приділили велику увагу вчителю, учням, школі. Тематика сучасної дитячої літератури різноманітна, але окремих творів про школу та вчителя небагато. Деякі письменники, такі як І. Андрусяк, О. Бусенко, Антон Алатон, М. Павленко, Г. Малик, О. Дерманський, торкаються шкільної тематики у своїй творчості, але чіткого образу вчителя окреслити неможливо.

«Шкільна» та «вчительська» тематика знайшла своє відбиття в чинних підручниках з читання для початкової школи. У навчальних посібниках для шкіл з українською мовою навчання (автор-упорядник О. Я. Савченко) подано 4 вірші та 4 оповідання, де є образ вчителя. Трохи більше творів, присвячених цій темі, мають підручники з читання для шкіл з російською мовою навчання (упорядники І. П. Гудзік, Т. Д. Попова й І. М. Лапшина).

П'яти оповідань і чотирьох віршів, що становлять 2% від усіх творів початкової школи, недостатньо для формування повноцінного портрета вчителя. Тому актуальним є добір творів дитячої літератури за темою «Вчитель, школа», який буде враховувати як принцип розмаїття жанрів, так і розмаїття творів різних часів.

Аби робота над творами шкільної тематики була більш продуктивною та цікавою дітям, доречно буде використовувати такі вправи та завдання, як «Віднови біографію», «Виділи потрібне», «Знайди зайве і поясни чому», «Чи знаєш ти письменників?», «Згадай і назви», «Хто це?», склади віршований ланцюжок про школу та вчителя.

Отже, щоб дитині було цікаво спілкуватися з книгами, читати та знайомитися з новими образами вихователів, необхідно використовувати такі прийоми, які дозволяють набувати нових читацьких знань і вмінь, розширювати коло читання та використовувати пізнавальні завдання з читанням книг. Адже інтерес до літератури є результатом правильно організованого навчання, гарантованим наслідком знання дітьми широкого кола книг та вміння діяти з ними індивідуально, без сторонньої допомоги.

А. А. Ємець, М. Є. Нежид

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КЛАСНОГО ТА ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (на прикладі теми «Сім'я»)

Особливе місце в сучасній школі належить формуванню особистих якостей учнів, зокрема читацької самостійності. У системі формування читацьких навичок головне місце посідає взаємозв'язок уроків класного та позакласного читання. Спостереження за навчальним процесом, опитування вчителів початкових класів показали, що в сучасній школі уроки класного і позакласного читання існують відокремлено, тому недостатньо впливають на формування читацької самостійності.

Структура уроків класного і позакласного читання різна, але мета їх не просто навчити дітей читати, а сформувати активного читача, який був би у змозі самостійно прочитати книгу та розі-

братися в ній, мав би потребу систематичного читання, вмів вибирати необхідну книжку за певною темою, користувався довідковою літературою.

У своїй роботі ми зосередилися на темі «Сім'я» – оскільки родина – це перший колектив дитини, де закладаються основи майбутньої особистості. Сьогодні потрібно багато зробити, щоб відродити в дітях відчуття роду, відповідальності за честь своєї сім'ї, навчити піклуватися про батьків, поважати старше покоління.

Аналіз сучасних підручників з читання для шкіл з українською мовою навчання (автор-упорядник О. Я. Савченко) показав, що образ сім'ї висвітлений у 29 творах (найбільше в 2-му класі – 14), переважно в оповіданнях і віршах. У підручниках з читання для шкіл з російською мовою навчання (упорядники І. П. Гудзик, Т. Д. Попова, Л. М. Лапшина) загальна кількість таких творів – 19 (найбільше теж у 2-му класі – 10), серед яких переважають казки. Це є дуже суттєвою відмінністю, адже залежно від жанру образ сприймається по-різному. У творах переважає образ доброї, розуміючої родини, яка приходиться на допомогу дитині у складній ситуації. Варто звернути увагу, що під словами «образ сім'ї» дуже рідко розуміється «повна». У творах зазвичай розкривається образ одного із членів родини: мами, тата, бабусі, братика або ж сестри.

У своїй роботі ми спробували показати взаємозв'язок уроків класного та позакласного читання на прикладі теми «Сім'я». Так, в 3-му класі до теми класного читання «Оповідання» була запропонована тема уроку позакласного читання «Оповідання В. Сухомлинського про сім'ю» (твори В. Сухомлинського «Бо я – людина», «Дуб під вікном»); до теми «Як не любить той край!» – тема позакласного читання «Мама і ми (вчора і сьогодні)» (М. Коцюбинський «Харитя», О. Буцень «Маленькі помічниці»); до теми «Вірші українських поетів» – тема позакласного читання «Рідна магінка» (М. Познанська «Моїй мамі», А. Костецький «Все починається з мами»). Якщо при вивченні теми класного читання, паралельно пропонувати подібні, близькі теми в позакласному, можна було б максимально заглибитися і осмислити прочитане, вийти за межі роботи з класною книгою, що сприяло б формуванню читацької самостійності.

Н. И. Ковтун

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

В настоящее время многие страны мира стремятся модернизировать систему образования на основе широкого использования информационных и коммуникационных технологий уже на первой степени обучения.

Внедрение информационных технологий в начальной школе основано на учете следующих возрастных особенностей учащихся:

- происходит смена ведущей деятельности ребенка с игровой на учебную;

- использование игровых возможностей компьютера в сочетании с дидактическими позволяет сделать этот процесс более плавным;

- большая часть знаний, умений и навыков, полученных на уроках, еще не используется младшими школьниками во внеурочной деятельности. Применение же полученных знаний, умений и навыков в игровой компьютерной среде приводит к их актуализации и мотивации их приобретения;

- высокая степень эмоциональности младших школьников значительно сдерживается строгими рамками учебного процесса. Использование информационных и коммуникационных технологий позволяет частично разрядить высокую эмоциональную напряженность и оживить учебный процесс.

Использование мультимедиа на уроках призвано автоматизировать все основные этапы обучения – от изложения учебного материала до контроля знаний. При этом весь обязательный учебный материал переводится в яркую, увлекательную, с разумной долей игрового подхода, мультимедийную форму с широким использованием графики, анимации (в том числе интерактивной), звуковых эффектов и голосового сопровождения, включением видеофрагментов.

Методическая сила мультимедиа как раз и состоит в том, что ученика легче заинтересовать и обучить, когда он воспринимает согласованный поток звуковых и зрительных образов, причем на

него оказывается не только информационное, но и эмоциональное воздействие.

Использование новых информационных технологий на различных уроках дает преимущества перед стандартной системой обучения в следующем:

- повышается интерес, мотивация учебной деятельности;
- осуществляется дифференцированный подход;
- каждый ученик становится субъектом процесса обучения;
- увеличивается объем выполненной работы;
- оптимизируется процесс контроля и оценки знаний.

Таким образом, внедрение новых информационных технологий в учебный процесс начальной школы позволяет использовать познавательные и игровые потребности учащихся для формирования индивидуальных качеств личности.

О. В. Култасва

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ПІДРУЧНИКА З ПРИРОДОЗНАВСТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Підручник створено за авторською концепцією, що ґрунтується на принципах стійкої мотивації; діалогічності навчання; диференційованого підходу; відповідності рівню вікових можливостей і здібностей учня, розуміння понять, а не запам'ятовування готових тез; логіки мислення, принципу експериментально-дослідницької діяльності; ініціативи й творчості через формування уявлення, що власне відкриття викликає нові запитання, а отже, шлях пізнання докільля не має меж; уявлення про природоохоронну діяльність; активної власної позиції учня в питаннях охорони довкілля.

Реалізація принципів, закладених в авторській концепції, здійснюється через систему завдань, спрямованих на формування загальнонавчальних навичок: уміння спостерігати, порівнювати, робити висновки, формулювати запитання на межі власного знання і незнання.

Нові знання учні здобувають через навчальну діяльність, організовану за допомогою системи завдань, що ґрунтується на особистому досвіді дітей; аналізі ілюстрацій підручника, які для

дитини є джерелом інформації; аналізі загадок, що дозволяє дитині побачити незвичайне у звичних явищах.

Підручник, створений за авторською концепцією, має практичну спрямованість, сприяє розширенню світогляду, формує пізнавальну активність учнів, забезпечує наступність між дошкільною, початковою освітою та курсом природознавства у 5–6-х класах.

Література

1. Природознавство : навч. прогр. для 1–4 класів загальноосвіт. навч. закл. [Електронний ресурс] / Мін-во освіти і науки. – К. : Мін-во освіти і науки, 2011. – Режим доступу: mon.gov.ua

2. Култаєва О. В. Авторська концепція комплекту підручників «Природознавство» для 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів. – Рукопис. – 10 с.

А. В. Литовченко

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Навчання зв'язного мовлення – найголовніше завдання початкового курсу рідної мови, оскільки вільне володіння мовленням забезпечує успішне опанування учнями навчальних предметів, сприяє повноцінному спілкуванню, розвитку пізнавальних і творчих здібностей дітей. Мовленнєва компетентність виявляється в умінні молодших школярів адекватно й доречно висловлюватися в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, вести діалог, складати різні види розповідей тощо), використовуючи для цього мовні та інтонаційні засоби виразності мовлення.

Мовленнєва компетентність охоплює лексичну, фонетичну, граматичну та комунікативну компетентності.

Для навчання зв'язного мовлення розглядають комплекс відповідних мовленнєвих умінь:

– уміння інформаційно-змістовного характеру (уміння добирати інформаційний і фактичний матеріал для майбутнього висловлювання, визначати й розкривати тему та головну думку тексту тощо);

- структурно-композиційні вміння (уміння бачити й відрізнити частини тексту, скласти план і будувати частини тексту, зв'язно й послідовно викладати зміст тексту);
- уміння використовувати різноманітні мовні засоби (уміння вільно та правильно користуватися лексичними, граматичними й стилістичними засобами);
- уміння вдосконалювати текст (уміння знаходити помилки й недоліки та усувати їх).

Означені мовленнєві вміння реалізуються через систему методів та прийомів роботи з науково-художніми творами (різновид дитячої пізнавальної літератури, в якому пізнавальна інформація подається читачеві за допомогою сюжету і художнього образу) на уроках української мови з російськомовними учнями. Робота з науково-художніми творами починається з підготовчого етапу. Учні вводяться в специфічну систему одержання інформації, працюючи з віршами. У цей період починає створюватися база знань і вмінь, що дозволяє поступово перейти до сприйняття більше складних способів подачі інформації. На основному етапі учні знайомляться з різноманітними науково-художніми творами (жанровим, тематичним, авторським) і опановують основні прийоми роботи з науково-художнім твором.

Прийоми роботи з науково-художніми творами сприяють формуванню у молодших школярів мовленнєвої компетенції.

Реалізація завдань формування мовленнєвої компетентності може бути ефективною лише за умови, якщо учень є суб'єктом навчально-виховного процесу, а вчитель забезпечує правильний вибір ефективних педагогічних технологій.

М. С. Лисенко, Т. М. Спірідонова

НОВІ НАПРЯМИ У ВИВЧЕННІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У сучасному суспільстві в результаті розширення міжнародних контактів і міграційних процесів національну культуру пронизують культурні цінності інших націй. Ці процеси не можуть не відбиватися на світобаченні та сприйнятті інших культур, проте,

сприймаючи і ознайомлюючись з культурою інших народів, виникають непорозуміння у зв'язку з недостатньою інформацією про інші країни. Саме тому все більш важливими стають питання формування і розвитку знань, умінь і навичок ефективної міжкультурної комунікації, толерантності, лінгвокультурологічної компетентності, починаючи з молодшого шкільного віку. Сформувавши в школярів уявлення про національні, культурні, історичні особливості інших народів допоможуть твори зарубіжної дитячої літератури в перекладах і переказах українською та російською мовами.

У 2011 році було затверджено новий Державний стандарт початкової загальної освіти, який вступає в дію з 1 вересня 2012 року. Однією з новацій Державного стандарту є впровадження навчального предмета «Літературне читання». У завданнях «Літературного читання» вказано, що учні повинні «знати прізвища письменників-класиків, письменників сучасної дитячої літератури та їх твори», куди входять і зарубіжні письменники, а також «знати, поважати державні національні символи, культуру, національні традиції свого народу, інших народів, які живуть в Україні та за кордоном» [1], що також стосується вивчення зарубіжної літератури. Але епізодичне знайомство з окремими творами зарубіжної літератури не дає можливості сформувавши об'єктивне сприйняття учнями культури інших країн.

В Україні вже існує програма з курсу «Зарубіжна література» для 2–4-х класів як варіативна складова Типових навчальних планів. Проте існують напрями у вивченні зарубіжної літератури в початковій школі, які ще не були повністю реалізовані. Можливий варіант розв'язання даної проблеми – створення методичних посібників з вивчення зарубіжної літератури в початковій школі українською та російською мовами. При створенні таких посібників необхідно враховувати нові напрями у вивченні зарубіжної літератури в початковій школі, а саме: сконцентровувати увагу на текстах, наповнених країнознавчою інформацією, приділяти увагу словниковій роботі зі словами іншомовного походження, звертати увагу на наявність перекладачів при оформленні тексту. Такі посібники сприятимуть літературному розвитку, будуть розширювати коло читання молодшого школяра й водночас знайомити з культурою інших країн.

Література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти від 20 квітня 2011 р.

Г. В. Левандовська

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ ПРО КОЗАКІВ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Інтеграція України в європейський освітній простір зумовила зміни у сфері освіти і виховання. Головною особливістю сучасної освіти є необхідність посилення національного виховання молоді і, насамперед, формування в неї героїко-патріотизму, що є проявом особливої любові до свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення спільної власної долі з долею Батьківщини.

У своєму дослідженні ми обрали образ козака в сучасній дитячій літературі, тому що традиційно для українського народу козаки були героями, ними пишалися, оспівували у чисельних піснях їх відвагу й подвиги. І сьогодні образ козака асоціюється з поняттями Батьківщина, героїзм й боротьба за свободу.

Сучасна українська дитяча література про козацьку добу ґрунтується на козацьких легендах та переказах. До таких творів належать: трилогія В. Рутківського «Джури козака Швайки» (К. : А–БА–БА–ГА–ЛА–МА–ГА, 2007), «Джури-характерники» (К. : А–БА–БА–ГА–ЛА–МА–ГА, 2009) та «Джури та підводний човен» (К. : А–БА–БА–ГА–ЛА–МА–ГА, 2010), повість О. Гавроша «Пригоди тричі славного розбійника Пинті» (Л. : Вид-во Старого Лева, 2008), комікс В. Карпенка і Ю. Судака «Як Пиріг став Пирогом» (К. : Козаки, 2003), детектив Зірки Мензатюк «Таємниця козацької шаблі» (Л. : Вид-во Старого Лева, 2006), пригодницька повість В. Злотополця та І. Федіва «Життя та дивовижні пригоди козака Миколи на безлюдному острові» (К. : Ярославів Вал, 2007), романи-жарти В. Карпенка «Перші синці» (К. : Вид. Карпенко, 2007), «Марко та Харко. Чарівна сила Крути-

вітра» (К. : Вид. Карпенко, 2005), оповідання О. Виженко «Історія запорозьких козаків для веселих дітлахів» (Л. : Світ, 2008).

Під час аналізу сучасної дитячої літератури ми дійшли висновку, що в усіх зазначених творах образ козака постає перед читачем у вигляді захисника Батьківщини і борця проти соціальної несправедливості, а також є найкращим втіленням України як самостійної та незалежної держави.

Глибоке осмислення дій героя, його поведінки значною мірою залежить від уміння вчителя спрямовувати пізнавальну активність учнів. Адже захоплення динамічним сюжетом оповідань героїко-патріотичної тематики, спрямування уваги на другорядне іноді не дають змоги учням виділити головну думку, узагальнити конкретні факти, зрозуміти суть історичного явища, мотиви поведінки героя.

У роботі з такими творами важливо, щоб у дітей виникали яскраві уявлення, живі образи героїв, з'являлося співпереживання, виховувалися патріотичні почуття. Більш глибокому засвоєнню матеріалу сприятиме сюжетна або описова розповідь вчителя, яка допомагає уявити історичні реалії зображених подій. Результатом роботи над творами героїко-патріотичної тематики є усвідомлення, що героїзм – це особлива форма поведінки людей, яка виражає їх найвищу степінь соціальної активності, яка має прогресивне значення. Особистість, яка проявляє героїзм, бере на себе більш високу міру соціальної відповідальності та моральних обов'язків, ніж це можливо в повсякденному житті.

А. А. Назаренко

РАЗВИТИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Детское чтение всегда находилось в зоне пристального внимания учителей. Сегодня эта проблема стоит особенно остро. Телевизор, компьютер, электронные игры отняли у детей время и желание читать. Возникшая в детстве нелюбовь к чтению, трудности при восприятии текста очень часто сопровождают человека всю жизнь. Читатели отличаются от нечитающих школьников (а в будущем и взрослых) уровнем развития интеллекта.

Читающие дети способны быстрее схватывать целое, находить правильное решение, имеют больший объем памяти, активное творческое воображение, владеют грамотной речью, точнее формулируют мысли, более самостоятельны в суждениях и поведении.

При развитии читательской компетенции у младших школьников учитель сталкивается с некоторыми противоречиями:

- между снижением общей культуры в обществе и необходимостью формирования ценностного отношения к чтению;

- между снижением интереса к чтению у детей и необходимостью поддерживать устойчивый эмоциональный интерес к литературному чтению;

- между недостаточным количеством часов по чтению (2 часа в неделю) и требованиями нового Государственного стандарта по развитию предметной компетенции.

Пути преодоления противоречий и развития читательской компетенции младших школьников:

- формирование привлекательности имиджа читающего школьника;

- тщательный отбор литературно-художественного материала к каждому уроку;

- интегрированный подход к планированию уроков чтения и литературного чтения; организация литературных игр, творческих конкурсов;

- организация работы с родителями по формированию положительного отношения детей к чтению.

Таким образом, формирование читательской компетенции является педагогической проблемой, которая требует осмысления, анализа и комплексного подхода к ее решению.

В. И. Пономаренко

ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВУ – АКТУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Необхідність розвитку дитячого колективу в умовах навчально-виховної роботи широко пропагували А. В. Луначарський, Н. К. Крупська, А. С. Макаренко, С. Т. Шацький та інші видатні педагоги та діячі.

В останні десятиліття педагогічні дослідження були націлені на пошук найбільш ефективних форм організації методів згуртування та формування виховних колективів (Л. І. Новікова, М. Д. Виноградова, А. В. Мудрик та ін.), на розробку принципів і методів стимулювання колективної діяльності (Л. Д. Гордин, М. П. Шульц та ін.), розвиток виховних функцій колективу та самоуправління в ньому.

Сім'я та шкільний колектив – найважливіші чинники впливу на дитину.

Співчуття один одному робить людину кращою, чистішою, духовно багатшою, а сім'ю, гурт друзів – міцнішими і згуртованішими.

У школі учні спілкуються з ровесниками під час навчання та колективних творчих справ. Їх слід вчити без образи вислуховувати оцінку своїх дій з боку однолітків, рахуватися з їх думкою, бути об'єктивними під час оцінювання вчинків товаришів, вміти захистити товариша від несправедливості, бачити добрі, по-справжньому товариські вчинки, цінувати їх, бути терплячими до чужих думок і звичок. Кожен учень повинен побувати в ролі «керівника» і в ролі «виконавця», вміти бути командиром і підлеглим під час організації і виконання спільних справ.

Взаємодія та співпраця учнів у колективно-творчих справах, у самоуправлінні, у вирішенні навчальних завдань допомагають кожній дитині розкрити свої духовні багатства, впливають на розвиток всього найкращого, що є в ній.

І. М. Толмачова

ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЇ КОНТРОЛЮ

Навчальна діяльність в молодшому шкільному віці виступає провідною. Одним із компонентів навчальної діяльності є навчальна дія контролю (НДК). Схарактеризуємо її докладно.

Мета використання учнем НДК – усвідомлення ним принципу побудови способу дії та перевірка правильності використання зразка способу дії. До структурних елементів НДК відносимо: визначення мети діяльності; здійснення «проб» з примірювання шляхів побудови загального способу дії до умов нового навчального

завдання; засвоєння зразка; порівняння послідовності й результату розв'язання знайомого завдання зі зразком; аналіз помилок; корекція; визначення меж застосування способу дії. Її об'єкти – принцип побудови певного способу дії; процес та результат використання зразка способу дії під час розв'язання навчальних завдань. НДК учень має здійснювати на різних етапах розв'язання навчального завдання (у ситуації пошуку нового способу дії; у процесі перевірки використання знайомого способу дії). Результатом оволодіння школярем НДК є усвідомлення принципу побудови способу дії; створення способу дії, що відповідає умовам нового навчального завдання; перевірка використання знайомого способу дії – зразка (за необхідності – корекція дії за знайомим зразком); підвищення рівня навчальної самостійності. Дана навчальна дія виступає основою прогностичної та ретроспективної самооцінки.

Виходячи з наданих вище характеристик НДК, можна дати таке визначення цього поняття: навчальна дія контролю – структурний елемент навчальної діяльності, що має рефлексивну природу, безпосередньо впливає на здійснення учнем кожного акту цієї діяльності шляхом усвідомлення ним принципів побудови певного способу дій, участі в його побудові, перевірки правильності використання цього способу в умовах засвоєння теоретичних понять, тобто навчальна дія контролю розглядається як система практичних і розумових дій, які учень здійснює на основі рефлексії з метою перевірки відповідності певного способу дій умовам нового навчального завдання й правильності вживання цього способу в умовах відомого навчального завдання.

У свою чергу, якісні ознаки навчальної дії контролю (рефлексивна природа, стала структура, функціонування на кожному етапі розв'язання навчального завдання, сприяння успішному розв'язанню системи навчальних завдань через пошук й використання в них загальних принципів) зумовили її розгляд як узагальнюючого вміння для здійснення молодшими школярами самоконтролю.

И. И. Хвалюк

**ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ
МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ
В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ
НА ПРЕДМЕТАХ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНОГО ЦИКЛА**

Современный урок образовательного процесса невозможен без использования мультимедийных технологий. Мультимедийные технологии — одно из наиболее быстро развивающихся направлений информационных технологий. Мультимедиа являются наиболее эффективным средством обучения и воспитания, так как дают возможность представления объектов и процессов не только текстовым описанием, но и проиллюстрировать ее с помощью фото, видео, графики, анимации, звука. Различные формы предоставления информации делают возможным интерактивное взаимодействие с ней.

Визуальное сопровождение урока имеет большое значение для учащихся начальных классов. У младших школьников преобладает наглядно-образное мышление. Их внимание привлекает и повышает эффективность урока яркость изображений, которые создаются благодаря возможностям мультимедиа. Смена слайдов и их разнообразие, видеосюжеты, эффекты анимации – все это повышает эмоциональный фон урока и создает особую атмосферу.

Мультимедийные средства обучения играют большую роль в начальной школе на предметах естественнонаучного цикла. Их можно использовать для: изучения многих объектов и явлений, недоступных для непосредственного восприятия; ознакомления учащихся с самыми сложными процессами и явлениями, которые происходят в природе; демонстрации взаимосвязи объектов живой и неживой природы; совершения виртуального путешествия в любой уголок мира, ознакомления с предметами старины, способом жизни людей и др. Использование мультимедийных средств обучения позитивно влияет на мотивацию учебного процесса, уменьшает утомляемость учащихся, стимулирует интерес учеников к овладению знаниями.

Во время подготовки урока с использованием мультимедийных средств важно учитывать психофизиологические закономерности

восприяття інформації с екрана, візастніе особенности младших школьників.

Інтерактивна дошка, установлена в нашої школі, дозволяє зробити уроки більше привлекательними, емоціональними і ефективними. Ученики проявляють доплнительний інтерес к інформації, полученної на етих уроках, активно обсуждають ее.

Іспользование мультимедійних средств обучения в начальной школе на предметах естествонаучного цикла дае возможность обогатить учебно-воспитательный процесс яркими впечатлениями, обеспечивает лучшее усвоение учебного материала, делает урок интересным и незабываемым.

О. В. Шапка

ОБРАЗНІСТЬ МОВИ ПЕРЕКЛАДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКИХ УПОДОБАНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Зарубіжна література традиційно входить до кола читання молодших школярів, але у читанках за 2–4-ті класи представлено лише 18 іноземних творів. Прогалину в знаннях зарубіжної літератури діти усувають, читаючи самостійно або на уроках позакласного читання. Але, знайомлячись із зарубіжною літературою, учні читають переклади українською або російською мовою, і суттєву роль у формуванні читацьких уподобань молодших школярів відіграє якість перекладу творів.

Переклад – це складний і багатогранний вид людської діяльності. Хоча найчастіше говорять про переклад з однієї мови на іншу, насправді ж у процесі перекладу відбувається не просто заміна однієї мови іншою: під час перекладу стикаються різні культури, різні особистості, різні способи мислення, різні літератури, різні епохи, різні рівні розвитку та різні традиції.

Світ, в якому живе інший народ, що розмовляє іншою мовою, його культура, традиції, історичне минуле та сучасність і, зокрема, його художня література пізнаються через переклад – це підтверджено всією історією взаємовідносин між народами різних держав.

Аналіз різних перекладів творів українською і російською мовами щодо образності їх мовлення дозволив зробити висновки, що пропонувати дітям зарубіжні твори краще в класичних перекладах, а саме: українською мовою – О. Тереха, О. Матвієнко, Н. Забіли, Р. Терещенка, С. Сакидона, О. Іваненко, Л. Солонька, О. Сенюк; російською мовою – Т. Габбе, А. Ганзен, З. Задунайської, Л. Лунгіної, О. Любарської, С. Маршака, О. Образцової, М. Сальє, К. Чуковського, Н. Шерешевської.

Хоча заслуговують на увагу й сучасні перекладачі. Так, переклад українською «Гаррі Поттера», зроблений В. Морозовим, завоював симпатії багатьох україномовних і російськомовних читачів України.

Усе більше з'являється українських перекладачів, творчість яких варта уваги, але разом з тим слід уважніше ставитися до перекладної літератури. Досить часто в дитячих виданнях трапляються малохудожні й неадаптовані для дитячого читання переклади, які негативно впливають на формування читацьких уподобань молодших школярів.

Яскравим прикладом сучасного перекладу, який зібрав багато негативних відгуків, є переклад Е. Успенським твору А. Лінгрен «Малыш и Карлсон, который живет на крыше». У виконанні Е. Успенського цей твір має назву «Карлсон с крыши или лучший в мире Карлсон». Текст перенасичений сленгом, по-новому звучать імена головних героїв, відсутні знайомі з дитинства образні вирази тощо. Книга не є привабливою для читача, і, якщо такий переклад потрапить першим до рук дитини, сумнівно, чи захоче дитина читати про «Малюка і Карлсона» взагалі.

Якість перекладів і мова твору має велике значення для формування читацьких уподобань. Чим яскравіше емоційно-образне забарвлення матиме твір, тим більше емоцій викличе він у дитини, тим суттєвіший відбиток залишить у свідомості маленького читача.

СЕКЦИЯ III

Иностранный язык как средство формирования инновационного мышления учащихся в условиях интеграции Украины в европейское сообщество

ДОКЛАДЫ

Г. Н. Зобова

МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОГО МИРА

Мировая глобализация, интеграция внутри Европы и трансформационные процессы в Украине и других странах Восточной Европы привели к бурному росту контактов во всех сферах нашей жизни на межкультурном уровне. Коммуникация с представителями других культур стала частью нашей повседневности. Здесь трудно переоценить роль иностранного языка, владение которым расширяет возможности общения на межкультурном уровне.

В последние десятилетия исследования о проблемах обучения иностранному языку вышли за рамки дискуссий на методическом и лингвистическом уровне. Все чаще обсуждается вопрос о единстве языка и культуры, о межкультурном образовании.

Исходным при определении сущности межкультурного образования как ценности является тезис о том, что изучение любого иностранного языка должно сопровождаться изучением культуры народа – его носителем и одновременно с этим постижением на новом уровне фактов, явлений, ценностей родной культуры, причем этот процесс должен протекать одновременно, а не в отдельных, хотя бы и пересекающихся плоскостях. В связи с этим термин «межкультурное образование» более чем оправдан: он полностью отражает ценностный смысл современных образовательных и лингвообразовательных ориентиров, декларирующих приоритет равноправия и диалога культур. Результатом такого

образования должно стать многоязычие граждан общества, осознающих свою принадлежность к определенному государству, а также к глобальному мировому пространству. Следует подчеркнуть, что только в процессе межкультурного образования у обучающегося появляется возможность более глубоко осознать ценности родной картины мира.

Особая роль в развитии глобализирующихся тенденций принадлежит новым информационно-коммуникационным технологиям, обеспечивающим доступ к опыту и знаниям в мире, большому информационному богатству. Учить не иностранному языку, а с помощью иностранного языка ориентироваться в новом социокультурном контексте, в насыщенном информационном потоке, быть мобильным и инициативным в решении познавательных, учебных, профессиональных и личных проблем – важный девиз межкультурного образования.

Таким образом, глобализирующие тенденции в экономической и общественной жизни превратили межкультурное образование в чрезвычайно востребованную категорию, как в нашей стране, так и в мире, сделали его реально значимым для государства, общества и конкретной личности. Государственная и общественная ценность обусловлена необходимостью развивать межличностное и межкультурное взаимодействие как условие мирного и эффективного существования в современном поликультурном и мультилингвальном пространстве.

Литература

1. Гальскова Н. Д. Основные парадигмальные черты современной методической науки // Иностр. языки в шк. – 2010. – № 7. – С. 2–13.

2. Гальскова Н. Д. Теоретические основы образовательной политики в области подготовки учащихся по иностранным языкам (система школьного образования) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. – М., 1999. – 40 с.

**USING TECHNOLOGY TO PRACTICE LEARNING STRATEGIES
IN THE ENGLISH LANGUAGE CLASSROOM**

Language activities involving word processing, computer games and exercises, video, CD-ROM, e-mail, and the Internet can all provide opportunities for practicing learning strategies. Writing strategies such as using prior knowledge, organizational planning, note-taking, outlining, and questioning for clarification are helpful for students who compose at the computer keyboard. Similarly, when students read a text on the computer screen that is part of a CD-ROM or has been downloaded from the Internet, helpful reading strategies include using prior knowledge, predicting, making inferences, using imagery or visualization, using cognates, and note-taking.

Language games and exercises on the computer are motivating and can provide additional practice and feedback. We suggest having students work at a computer in pairs so they can discuss and share useful learning strategies for solving the problems presented on the monitor.

Projects involving e-mail and research on the Internet are gaining widespread use as more computers become available in classrooms. Language students can benefit from exchanging e-mail messages with key pals who are native speakers of the target language. Using learning strategies such as planning and cooperation to draft e-mail messages can help students overcome concern about making mistakes in their e-mails.

Some students may want to use resources to check points of grammar or vocabulary before sending their messages. In reading e-mail answers and in conducting research on the Internet, students can use a variety of reading strategies, such as selective attention, inferencing, summarizing and note-taking for research, and questioning for clarification. Teachers can suggest strategies that students can practice while engaged in online activities, or they may ask students to explain which strategies they plan to use (or did use) and why.

О. В. Тарасова

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Широкое использование информационных технологий в современной жизни обуславливает их активное внедрение в процесс обучения. Современный компьютер с мультимедийным проектором позволяет создавать, показывать нужные эпизоды на доске. При объяснении нового материала возрастают возможности презентации как средства аудиовизуальной наглядности. Творческая работа учащихся по созданию мультимедийных презентаций позволяет расширить запас активной лексики, повышает уровень практического владения английским языком. Использование компьютера при обучении иностранным языкам может помочь организовать тестирование. Компьютерное тестирование можно считать одним из современных методов преподавания иностранных языков. Все больше появляется учебных пособий с Мультиром, на котором находятся интерактивные задания разного уровня. В СЭПШ ХГУ «НУА» учителя используют фрагменты электронных уроков программы «Reward» для отработки лексики и грамматики базового курса. Еще одно современное средство – это интерактивная доска. Учителя школы используют специальное программное обеспечение, разработанное создателями учебников для интерактивной доски, что позволяет заинтересовать и увлечь учащихся, превратить урок в игру, обучая в непринужденной обстановке.

Мультимедийные технологии на занятиях должны стать средством, позволяющим решать задачи развития языковых, познавательных и коммуникативных способностей ребенка.

Литература

1. Голубева Т. И., Репина С. О. Применение информационных технологий в обучении иностранному языку. – Оренбург : ГОУ ОГУ, 2004. – 167 с.

2. Коптюг Н. М. Интернет-уроки как вспомогательный материал для учителя иностранного языка // Иностр. языки в shk. – 2000. – № 4. – С. 57–59.

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ. УЧАСТИЕ В ДИСКУССИИ

И. Л. Ануфриева, А. А. Кузнецова

ПРОЕКТНАЯ РАБОТА ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

«Учительская профессия – это человековедение, постоянное, никогда не прекращающееся проникновение в сложный духовный мир человека. Замечательная черта – постоянно открывать в человеке новое, изумляться новому, видеть человека в процессе его становления – один из тех корней, которые питают призвание к педагогическому труду».

Сегодня в гуманистической педагогике нет единых трактовок воспитания.

В настоящее время мы ставим в центр внимания ученика, его развитие, внутренний мир, общение внутри среды, диалог с окружающим миром. Такая система предполагает, что отношения между учителем и учеником выстраиваются как диалог и сотрудничество.

Гуманистические цели диктуют необходимость пересмотра содержания образовательных технологий, дидактических и воспитательных концепций. Идеи гуманизма и толерантности все больше закладываются в основу современной школы.

В современных условиях философия образования реализуется с помощью *разнообразных технологий*, целью которых является не только трансляция знаний, а выявление, развитие, рост творческих интересов и способностей каждого ребенка, стимулирование его *самостоятельной* продуктивной учебной деятельности.

Одной из таких технологий и является проектная методика.

В европейских языках слово «проект» заимствовано из латыни: причастие *projectus* означает «выброшенный вперед», «выступающий», «бросающийся в глаза».

Итак, что же представляет собой проектная методика обучения иностранному языку в средней школе?

Применительно к уроку иностранного языка, проект – это специально организованный учителем и самостоятельно выполняемый учащимися комплекс действий, завершающихся созданием творческого продукта.

Главные цели введения в школьную практику метода проектов:

1. Показать умения отдельного ученика или группы учеников в использовании приобретенного в школе исследовательского опыта.

2. Реализовать свой интерес к предмету исследования, приумножить знания о нем.

3. Продемонстрировать уровень обученности иностранному языку.

4. Подняться на более высокую ступень образованности, развития, социальной зрелости.

Отличительная черта проектной методики – особая форма организации. Организуя работу над проектом, важно соблюсти несколько условий:

- тематика может быть связана как со страной изучаемого языка, так и со страной проживания, учащиеся ориентированы на сопоставление и сравнение событий, явлений, фактов из истории и жизни людей разных стран;

- проблема, предлагаемая ученикам, формулируется так, чтобы ориентировать учеников на приведение фактов из смежных областей знаний и разнообразных источников информации;

- необходимо вовлечь в работу всех учащихся класса, предложив каждому задания с учетом уровня его языковой подготовки.

Ю. А. Диденко

РАЗВИТИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Педагогика сотрудничества позволяет учитывать особенности каждого человека, а для учителя каждый ребенок представляет собой личность, хотя и находящуюся в процессе формирования. Сотрудничество представляет собой систему методов и приемов воспитания и обучения на принципах гуманизма и творческого подхода к развитию личности. Основные положения педагогики сотрудничества: отношение к учению как творческому взаимодействию учителя и ученика; обучение без принуждения; идея

уверенности в своих силах и в способности достижения цели; использование опор; самоанализ; свободный выбор (использование учителем по своему усмотрению учебного времени в целях лучшего усвоения учебного материала); интеллектуальный фон класса (постановка значимых жизненных целей и получение учащимися более широких, по сравнению с учебной программой, знаний); коллективная творческая воспитательная деятельность; творческое самоуправление учащихся, личностный подход к воспитанию, сотрудничество учителей, сотрудничество с родителями.

Кроме того, элементом педагогики сотрудничества, также помогающим создать и в полной мере ощутить ситуацию успеха на уроке, является проектная методика. В начальной школе на уроках английского языка возможно использование элементов проектной методики, в частности, создание индивидуальных краткосрочных проектов. Примером такого проекта может служить создание правил при изучении модального глагола **must** или конкурс на создание образа фантастического животного при изучении лексики по теме «Описание внешности», «Части тела».

І. В. Дубинська

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ТА ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Основною метою вивчення іноземної мови є формування та розвиток комунікативної культури школярів, навчання практичного опанування іноземної мови.

Модернізація змісту освіти в Україні на сучасному етапі розвитку суспільства не в останню чергу пов'язана з інноваційними процесами в організації вивчення іноземних мов.

Сьогодні в центрі уваги – учень, його особа, неповторний внутрішній світ. Тому основна мета сучасного вчителя – вибрати методи і форми організації навчальної діяльності учнів, які оптимально відповідають поставленій меті розвитку особи.

Усе частіше порушується питання про застосування нових інформаційних технологій в школі. Це не лише нові технічні засоби, але й нові форми і методи викладання, новий підхід до процесу

навчання. Основною метою вивчення іноземної мови є формування і розвиток комунікативної культури школярів, навчання практичного опанування іноземної мови.

Сучасні педагогічні технології допомагають реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію й диференціацію навчання з урахуванням здібностей дітей, їх рівня знань.

Основна мета вивчення іноземної мови в школі – формування комунікативної компетенції, всі інші цілі (виховна, освітня, розвивальна) реалізуються в процесі здійснення цієї головної мети. Комунікативний підхід має на увазі навчання спілкування і формування здатності до міжкультурної взаємодії, що є основою функціонування Інтернету.

Упровадження інформаційних технологій у процес навчання значно урізноманітнює процес сприйняття й обробки інформації. Завдяки комп'ютеру, Інтернету й мультимедійним засобам учням надається унікальна можливість опанування великого обсягу інформації з її подальшим аналізом. Значно розширюється й мотиваційна основа навчальної діяльності. В умовах використання мультимедіа учні отримують інформацію з газет, телебачення, самі беруть інтерв'ю і проводять телемости.

Отже, процес вивчення іноземних мов відрізняється комунікативно-діяльнісною та професійно-фаховою спрямованістю, що означає, зокрема, планування та викладання іноземної мови з опорою на ситуації з реального життя та відмову від абстрактних вправ, відірваних від тематики, яка вивчається, широке використання професійно і фаховозорієнтованих технологій навчання.

Література

1. Зубенко Н. Креативний підхід до вивчення іноземної мови // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2008. – № 4. – С. 47–48.
2. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід : метод. посіб. / авт.-уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.П.Н., 2002. – 136 с.
3. Навчання в дії: Як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання : метод. посіб. / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. – К. : А.П.Н. – 72 с.

THE RETURN OF CHARACTER EDUCATION

To educate a person in mind and not in morals is to educate a menace to society. Education has had two great goals: to help people become smart and to help them become good. Now there is a groundswell of opinion that a new character education is needed.

There are at least three causes:

1) the decline in the quality, quantity or importance of the family. The family is a child's primary moral teacher. Unfortunately, it is failing to perform that role for vast numbers of children today. Thus it's creating a moral vacuum;

2) troubling trends in youth character. Evidence that hostile moral environment is taking a toll on youth character can be found in the following trends: rising youth violence; increasing dishonesty (lying, cheating and stealing); growing disrespect for authority; peer cruelty; a decline in the work ethic; an increase in self-destructive behaviour and ethical illiteracy;

3) a recovery of shared, objectively important ethical values. Our society is in deep moral trouble. Adults must promote morality by teaching the young such values as respect, responsibility, trustworthiness, fairness, caring and civic virtue.

The second question is 'what must character education do to develop good character in the young?' Good character consists of knowing the good, desiring the good and doing the good. Schools must help students understand the core values, adopt or commit to them, and then act upon them in their own lives. Character encompasses the cognitive, emotional and behavioural aspects of morality. We need a comprehensive approach to develop good character. This approach tells schools to look at themselves through a moral lens, consider how virtually everything that goes on there affects the values and character of students and then plan how to use all phases of classroom and school life as deliberate tools of character development.

So, «Character is destiny» wrote the ancient Greek philosopher Heraclitus.

Educating for character is a moral imperative for the 21st century if we care about the future of our society and our children.

И. В. Кожевина

ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Одной из возможностей решения данной проблемы является использование технологии интерактивного обучения. Технологию интерактивного обучения можно определить как совокупность способов целенаправленного усиленного межсубъектного взаимодействия педагога и учащихся, последовательная реализация которых создает оптимальные условия для их развития.

Интерактивное педагогическое взаимодействие характеризуется высокой степенью интенсивности общения его участников, их коммуникации, обмена деятельностью, сменой и разнообразием их видов, форм и приемов, целенаправленной рефлексией участниками своей деятельности и состоявшегося взаимодействия.

Ведущими признаками и инструментами интерактивного педагогического взаимодействия являются: полилог, диалог, мыследеятельность, смысловторчество, межсубъектные отношения, свобода выбора, создание ситуации успеха, позитивность и оптимистичность оценивания, рефлексия и др.

В педагогической интерпретации полилог – это возможность каждого участника педагогического процесса иметь свою индивидуальную точку зрения по любой рассматриваемой проблеме; готовность и возможность для участников высказать эту точку зрения.

Диалог предполагает восприятие участниками педагогического процесса себя как равных партнеров, субъектов взаимодействия.

Мыследеятельность как сущностный признак интерактивных методов заключается в организации интенсивной мыслительной деятельности педагога и учащихся; не трансляция педагогом в сознание учащихся готовых знаний, а организация их самостоятельной познавательной деятельности; организация проблемного обучения; самостоятельное выполнение учащимися разнообразных мыслительных операций.

Смысловторчество является процессом осознанного создания

учащимися и педагогом новых для себя смыслов, содержания предметов и явлений окружающей действительности по обсуждаемой проблеме.

Свобода выбора учащихся и педагога состоит в их сознательном регулировании и активизации своего поведения, педагогического взаимодействия, которые способствуют оптимальному развитию, саморазвитию.

Создание ситуации успеха заключается в целенаправленном обеспечении педагогом комплекса внешних условий, способствующих получению учащимися удовлетворения, радости, проявлению спектра положительных эмоций и чувств.

Это умение педагога при оценке деятельности учащихся подчеркнуть ценность, неповторимость, значимость достигнутого результата, индивидуальных достижений личности, стремление отметить и подчеркнуть позитивные изменения в состоянии развития учащегося.

Классифицировать интерактивные методы можно по их ведущей функции в педагогическом взаимодействии на методы:

- создания благоприятной атмосферы, организации коммуникации;
- организации обмена деятельностью;
- организации мыследеятельности;
- организации смыслотворчества;
- организации рефлексивной деятельности.

Использование в педагогическом процессе технологии интерактивного обучения – необходимое условие оптимального развития и тех, кто учится, и тех, кто учит.

И. В. Небувайло

ОБОСНОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Со вступлением общества в постиндустриальную эпоху развития возрастает роль образовательных учреждений, когда самым ценным товаром становится информация. И особенно большую роль будут играть школы, где закладываются навыки ее полу-

чения. В большей мере именно от школы зависит, раскроется ли человек в будущем, найдет ли он свое место в жизни. Задача руководителя школы в данном случае – обеспечить необходимые условия для развития личности ребенка, создать в своей школе атмосферу, способствующую максимальной самореализации обучаемых. Образовательные учреждения являются отражением существующего общества – сложного и многогранного. И как социальный институт они вряд ли могут быть существенно лучше создавшего их человеческого сообщества по той причине, что именно оно учреждает и строит школу, разрабатывает программы и учебники, определяет цели и функции, обеспечивает финансами, создает правовое пространство. Тем не менее школа должна быть максимально приближена по уровню интеллекта, техническому развитию к окружающему социуму, должна брать на вооружение все лучшее и новое.

В связи с этим развитием нарастает сложность образовательных учреждений в сфере инноватики: увеличивается число связей школы с другими системами, они становятся более интенсивными; школа получает ряд новых социально-образовательных функций; возрастает необходимость максимально учитывать образовательные запросы сообщества, поддерживать и развивать историко-культурные традиции. Таким образом, становится очевидным, что для эффективного управления успешным развитием школ, образовательных учреждений требуется системный и научный подход.

Литература

1. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века. – М. : ИнтерДиалект+, 1997. – 697 с.

Л. Д. Симакова

УРОКИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ПРЕЗЕНТАЦИЙ MICROSOFT POWER POINT

Современные педагогические технологии, такие как формы уроков с использованием презентаций Microsoft Power Point, помогают реализовать лично-ориентированный подход

в обучении, обеспечивают индивидуализацию и дифференциацию обучения с учетом способностей детей, их уровня обученности, склонностей и т. д.

Сегодня новые методики с использованием презентаций Microsoft Power Point противопоставляются традиционному обучению английскому языку. Эта форма организации уроков является наиболее доступной для работы учителя и применения ее на уроках. Формы работы с использованием презентаций Microsoft Power Point на уроках английского языка включают: изучение лексики, обучение диалогической и монологической речи, обработку грамматических явлений.

Презентации Microsoft Power Point имеют много преимуществ перед традиционными методами обучения. Они позволяют тренировать различные виды речевой деятельности и сочетать их в разных комбинациях, помогают осознать языковые явления, сформировать лингвистические способности, создать коммуникативные ситуации, автоматизировать языковые и речевые действия, обеспечивают возможность учета ведущей репрезентативной системы, реализацию индивидуального подхода и интенсификацию самостоятельной работы учащегося.

Использование компьютерной презентации на уроке позволяет повысить мотивацию учащихся, использовать большое количество иллюстративного материала, интенсифицировать урок, исключив время для написания материала на доске, вовлечь учащихся в самостоятельный процесс обучения, что особенно важно для развития их общеучебных навыков.

Таким образом, современность предъявляет все более высокие требования к обучению и практическому владению английским языком в повседневном общении, профессиональной сфере. Объемы информации растут, и часто рутинные способы ее передачи, хранения и обработки являются неэффективными. Использование информационных технологий раскрывает огромные возможности компьютера как средства обучения.

С. В. Смолянкина

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Мышление – высшая ступень человеческого познания, основанная на образовании и непрерывном пополнении запаса понятий, представлений. Инновационное мышление способно проникать в суть вещей и явлений, его можно рассматривать как развивающееся мышление.

Формирование инновационного мышления учащихся является одной из приоритетных задач современного образования, поэтому происходит переориентировка с идеи всестороннего развития личности на идею развития способностей личности и критического мышления. На сегодняшний день учащиеся должны уметь воспринимать и оценивать полученную информацию, находить наиболее эффективные способы ее использования, при этом анализировать различные точки зрения, соглашаясь с ними или опровергая их.

Изучение иностранного языка занимает важное место в развитии критического мышления, так как нацелено на готовность к межкультурной коммуникации и на выработку качеств, необходимых для продуктивного обмена мнениями: терпимости, умению слушать других, ответственности за собственную точку зрения, тем самым максимально приближая учебный процесс к реальной жизни.

Следует отметить, что чтение оригинальной художественной литературы на изучаемом языке способствует развитию аналитического, критического мышления, поскольку в ходе работы с текстами, прочитанными дома, учащиеся легче выражают свои мнения и дают оценку произведению, героям, ситуациям, а главное – развивают воображение, получают толчок к творческому началу и самостоятельным выводам.

Критическое мышление является неотъемлемым компонентом инновационного, творческого мышления и не существует вне взаимодействия с ним, а развитие критического мышления – лишь часть многогранной работы преподавателя, и иностранный язык занимает в этом процессе особое место.

Dr. Ilene Foster

**GROWTH WITHIN, DIFFERENTIATING
AND ENGAGING LEARNERS**

What do we, as teachers, have to do to make school exciting for all students in our classrooms? What do we have to do to make sure students are eager to return everyday to our classroom? Engaging students is not always easy. The approach may need to be different for certain students based on their readiness, learning profile and interest. We must have high expectations and provide strong support to all students. A teacher may have the same objective for an entire class, but the pathway to that objective may look very different for some students.

The number of dropout students is on the rise. The reasons for dropping out vary depending on the student, but according to Bridgeland, Dilulio, and Morrison in 2006, the number one reason for dropping out of school was boredom. Just listening to lectures does not work for most. High school students want a different type of teaching. Certo, Cauley, Moxley and Chafin found that students wanted hands-on, with opportunities for discussion and debates. They want engagement, not boredom. Student engagement is the key ingredient for successful learning. Students want to be challenged. They are also competitive. Utilize that notion to engage students.

I want to share a poem that a high school math student, Jasmine Ochoa (algebra I) wrote in the holiday spirit.

«May your happiness be multiplied...
May your worries be divided...
May blessings be added...
And may struggles be subtracted...
May the blessings in your life be exponential...»

Does this student understand these mathematical terms? I would say, absolutely!!

Student engagement is a key component to effective instruction in any subject. We want students busily engaged in productive, positive work. Engagement doesn't necessarily mean hands-on all the time. I had a professor in my doctorate program who lectured for 8, yes 8 hours. Every student was totally engaged yet there was no technology,

there was no writing on the whiteboard, and the professor did not have any visuals. He did not even bring any notes in with him. Yet his passion of the subject, his knowledge of the subject matter, organization of the subject matter kept everyone totally engaged listening. This is definitely not the norm but I share this because teachers must be passionate about what they teach. Show your love and enthusiasm for the content you teach! Many teachers are amazed to see their students really get excited about what they are learning when they, themselves are excited as well as into it.

Consider differentiating instruction. Differentiation is responsive teaching rather than one-size-fits-all teaching. Too often some people think differentiation means a different assignment for every student. No way! That would be a management nightmare. We also know that effective teaching makes a huge difference on student performance. So what can it look like in a classroom? It is important to remember that it is the teacher's responsibility to ensure that all students learn and master important content.

«Differentiated instruction is a teaching philosophy based on the premise that teachers should adapt instruction to student differences. Rather than marching students through the curriculum lockstep, teachers should modify their instruction to meet students' varying readiness levels, learning preferences, and interests. Therefore, the teacher proactively plans a variety of ways to 'get at' and express learning» (Carol Ann Tomlinson).

When students are busily engaged in productive, positive work, there is little time for them to think about how to act counterproductively and they see learning. What students do all day really shapes how they behave. What they do inside the classroom can have a tremendous affect on how they act outside the classroom. Students need to feel ownership and then they take on responsibility for their learning.

As you identify and select your specific content, standards, and objectives, you need to pay particular heed to what motivates learners. Motivational activities stimulate and maintain the learners' interest in what you are teaching. This does not constrain you to selecting only material in which all learners have a high initial interest. Since interest varies among individual learners, you need a variety of approaches as you consider motivation. Your motivational activities need to be

embedded within your lessons. Motivation becomes an integral part of your behavior when students become actively engaged in new material. During a lesson three distinct periods of motivation must be considered:

- Motivation at the beginning of the learning sequence,
- Motivation during the learning sequence, and
- Motivation at the conclusion of the learning sequence.

Therefore, throughout the lesson momentum must remain strong. You want to build curiosity, and connect to students' lives. You want to sustain their interest.

Having resources for students to access if necessary is a form of differentiation. When going over steps to solving a problem, a period in history, charting the steps while teaching and modeling is advantageous for some. Keeping the chart up where it is visible, students will utilize such and wean themselves off when no longer needed. Giving students choices or options for a way to explore a concept gives them independence. One approach might ask students to use words and pictures to show how to solve a problem. Others might provide multiple versions of a problem to practice. Another option might entail students to investigate how a certain problem relates to real life. A teacher could share the relationship of a period in history to present day, and how the relationship has impacted society. Another approach might ask the students to utilize manipulatives or realia to show how a problem is solved. Students can self select their choice. Students may choose to work independently or with a partner.

Asking frequent, targeted questions of students as they demonstrate mastery is a powerful tool for differentiating. Have students explain how they got an answer. Having students justify their answers builds self confidence. Tailoring questions to individual students can assist you in pushing them in a way that is directly responsive to their ability.

The awareness of the lack of interest and/or motivation and engagement is evident. Now we must react and move forward.

This is not easy, it is hard work and time consuming but the payoff is tremendous for you, the teacher and definitely the students. Planning is essential. We want our students to be able to transfer their learning to new learning, making connections. For example understanding of math requires more than the manipulation of symbols. When procedures are emphasized, learners often commit random and chronic errors and

fail to question the validity of their answers. Studying mathematics should make sense as well as all other content areas.

Learning should relate to the real world. Students should see learning as a powerful necessary life skill, problem-solving activity, not the application of rules and procedures. Modeling of real world applications should be occurring in the classroom.

With all that said, teaching is the best profession one can engage in. Teaching is hard work but so rewarding. The hard work comes from taking the time to know your content, plan engaging, motivational lessons. Know your students. Once all that is achieved, your students learn, take responsibility for their learning, are successful and therefore you feel pride and success as well. Students are motivated by their success, so classroom management is no longer an issue when students are purposefully, productively and engaged.

References

1. Bridgeland J. M., Dilulio J. J. Jr. & Morrison K. B. The silent epidemic: Perspectives of high school dropouts. – Washington, DC : Civic Enterprises, 2006.

2. Certo J. L., Cauley K. M., Moxley K. D., & Chafin C. An argument for authenticity: Adolescents' perspectives on standards-based reform // *The High School Journal*, 91(4), 2008, April/May. – P. 26–39.

3. Tomlinson C. How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms (2nd ed). – Alexandria, VA : ASCD, 2001.

О. И. Цыганок

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СТРАНОВЕДЧЕСКОГО МАТЕРИАЛА НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Иностранный язык занимает особое место. Он не только помогает узнать о культуре стран изучаемого языка, но и путем сравнения оттеняет особенности национальной культуры, знакомит с общечеловеческими ценностями. Практически на любом уроке необходимо вводить страноведческий материал для повышения познавательной мотивации и формирования у учащихся способ-

ности к общению на ИЯ. При этом не следует забывать о родной культуре учащихся, приводя ее элементы для сравнения, поскольку обучаемый осознает особенности восприятия мира представителями другой культуры. Качество обучения зависит от умения учителя подобрать страноведческий материал по основным темам национальной культуры Великобритании, США, Австралии и Новой Зеландии (по истории, географии, образованию, спорту); о социокультурных особенностях народов-носителей языка. Формами работы со страноведческим материалом могут быть: работа с текстом страноведческого содержания; работа с географическими картами (способствует развитию логического и пространственного мышления); работа со знаками и символами культуры; работа с проектами и сообщениями страноведческого характера (способствует формированию умений пользоваться речевыми клише, определенными грамматическими формами); квиз или опросник (развивает умение сжато излагать основные страноведческие сведения). Работая над темой «Музыка» в 7-м классе, учащиеся знакомятся с музыкальными стилями мировой музыкальной культуры, со знаменитыми зарубежными и отечественными композиторами, работают над проектом о биографии одного из выдающихся композиторов, защищают проект. При подготовке материала активно используются Интернет-ресурсы.

Литература

Страноведческий материал на уроке английского языка // Иностр. яз. в шк. – 1998. – № 1. – С. 77–83.

Roxanne Watson, M. A.

DIFFERENTIATION FOR INCLUSIVE SETTINGS IN THE UNITED STATES OF AMERICA

Students with disabilities in the United States are entitled to a Free and Appropriate Public Education (FAPE) in the Least Restrictive Environment (LRE) according to the federal legislation Individuals with Disabilities Education Improvement Act (2004). This idea of «inclusive»

education has grown in popularity in the United States, with more schools across the country including students with disabilities in the regular education setting at a greater rate each year. In fact, more than 60% of students with disabilities spend 80% or more of their school day in a general education class (Smith & Tyler, 2010). Inclusion can be defined as «the belief that students with disabilities are valued members of the school community, accepted by others, and participate in the academic and social community of the school» (McLeskey, Rosenberg, & Westling, 2010, p. 3). For this model of inclusive education to be successful however, teachers must be savvy at differentiated instruction, and culturally responsive teaching in order to create the most positive outcomes for students.

Differentiated instruction for students with disabilities is an essential component of any effective inclusive setting. Differentiated instruction can be defined as instruction that recognizes students' varying background knowledge, readiness, learning preferences, and interests (Tomlinson, 2001). It is a process for teaching different ability groups within the same environment. It means that teachers proactively plan varied approaches to what students need to learn, how they will learn it, and how they will demonstrate their learning so each student can achieve the highest success. Components of differentiated instruction include flexible grouping, providing meaningful tasks, and continual assessment. Teachers can differentiate instruction according to a student's learning profile, preferences, or readiness for the subject being taught (Tomlinson, 2001).

Because students with disabilities are legally entitled to curriculum and instructional adaptations within the classroom according to federal law, teachers must have the appropriate toolkit for adapting instruction to meet the needs of all students in the classroom. There are essentially nine different ways teachers can adapt curriculum and instruction within the classroom. Some are considered *accommodations*, meaning the standard of learning remains the same, and as such grading is the same as the rest of the class. Some are considered *modifications*, meaning the standard of learning has been affected, perhaps lowered or substituted, and therefore the grading must be modified to reflect that change (Castegnara, Fisher, Rodifer, Sax, & Frey, 2003). The nine ways of adaptation are: quantity, time, output, input, participation,

Nine Types of Curriculum Adaptations

Quantity *
Adapt the number of items that the learner is expected to learn or number of activities student will complete prior to assessment for mastery.

For example:
Reduce the number of social studies terms a learner must learn at any one time. Add more practice activities or worksheets.

Time *
Adapt the time allotted and allowed for learning, task completion, or testing.

For example:
Individualize a timeline for completing a task; pace learning differently (increase or decrease) for some learners.

Level of Support *
Increase the amount of personal assistance to keep the student on task or to reinforce or prompt use of specific skills. Enhance adult-student relationship; use physical space and environmental structure.

For example:
Assign peer buddies, teaching assistants, peer tutors, or cross-age tutors. Specify how to interact with the student or how to structure the environment.

Input *
Adapt the way instruction is delivered to the learner.

For example:
Use different visual aids, enlarge text, plan more concrete examples, provide hands-on activities, place students in cooperative groups, pre-teach key concepts or terms before the lesson.

Difficulty *
Adapt the skill level, problem type, or the rules on how the learner may approach the work.

For example:
Allow the use of a calculator to figure math problems; simplify task directions; change rules to accommodate learner needs.

Output *
Adapt how the student can respond to instruction.

For example:
Instead of answering questions in writing, allow a verbal response, use a communication book for some students, allow students to show knowledge with hands on materials.

Participation *
Adapt the extent to which a learner is actively involved in the task.

For example:
In geography, have a student hold the globe, while others point out locations. Ask the student to lead a group. Have the student turn the pages while sitting on your lap (kindergarten).

Alternate Goals *
Adapt the goals or outcome expectations while using the same materials. When routinely utilized, this is only for students with moderate to severe disabilities.

For example:
In a social studies lesson, expect a student to be able to locate the colors of the states on a map, while other students learn to locate each state and name the capital.

Substitute Curriculum *
Sometimes called “functional curriculum” Provide different instruction and materials to meet a learners individual goals. When routinely utilized, this is only for students with moderate to severe disabilities.

For example:
During a language lesson a student is learning toileting skills with an aide.

* *This adaptation is an accommodation if the student can demonstrate mastery of the standard on an assessment.* The key concept is: Will the student ultimately master the same material but demonstrate that mastery in alternate ways or with alternate supports? If standards are not fundamentally or substantially altered, then this adaptation is an accommodation to a learning or performance difference.

* *This adaptation is a modification if the student will not demonstrate mastery of the standard on an assessment.* If routinely utilized, these adaptations are modifications and require individualized goals and assessment.

Substantially altered by Diana Browning Wright with permission from Jeff Sprague, Ph.D. from an original by DeSchenes, C., Ebeling, D., & Sprague, J. (1994). Adapting Curriculum & Instruction in Inclusive Classrooms: A Teachers Desk Reference. ISDDCSCI Publication.
Diana Browning Wright. *Teaching & Learning 2005 NineTypes_inst05*

level of support, alternate goals, substitute curriculum, and difficulty. The *Grid of Nine* (Wright, 2005) (attached) provides definitions of each adaptation, whether it is considered an accommodation or modification, and examples for helping teachers understand the process of adaptations.

Ultimately the role of teachers is to ensure that all students in the classroom learn and achieve the highest outcomes possible. In America, classrooms are highly diverse. Students come from different backgrounds, speak languages other than English, and have different abilities and needs. There can be no one size fits all approach. Differentiated Instruction is a way for teachers to vary their instruction, procedures, assessments, and learning activities to best fit the needs of each student in the classroom. It is effective instructional practice that allows students from different backgrounds and abilities to participate as valued and fully participating members of the school community, something every student wants to be.

References

1. Castegna E., Fisher D., Rodifer K., Sax C, & Frey N. Deciding what to teach and how to teach it: Connecting students through curriculum and instruction (2nd ed.). – Colorado Spring, CO : PEAK, 2003.
2. McLeskey J., Rosenberg M. S., & Westling D. L. Inclusion: Effective practices for all students. Upper Saddle River, NJ : Pearson Education Inc., 2010. Individuals with Disabilities Education Improvement Act of 2004. PL No. 108–466.
3. Smith D. D., & Tyler N. C. Introduction to special education: Making a difference (7th ed.). – Boston, MA : Pearson Education, Inc., 2010.
4. Tomlinson C. A. How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms (2nd ed.). – Alexandria, VA : Association for Supervision and Curriculum Development, 2001.
5. Wright D. B. (2005) Teaching and Learning Trainings 2003/2005.

Указатель авторов

Секция I

Инновационные подходы в образовании как фактор повышения его качества

Русакова В. В.	19	Колисниченко Ж. А.	37
Дяченко-Богун М. М.	20	Коломиец М. А.	39
Демьяненко О. А.	23	Кримська Г. В.	40
Бельчикова Л. Я.	24	Литвин Н. І.	41
Белоусова Е. В.	25	Лымаренко В. А.	42
Бондарь Т. И.	26	Малимоненко Е. Е.	43
Галака В. І.	27	Николаева С. В.	44
Галяс В. В.	29	Пасичник С. М.	46
Гонта В. О., Алтанець Н. А.	30	Питкевич В. В.	51
Ена Т. Н.	35	Радченко І. А.	52
Кинаст Е. Н.	36	Рябко А. А.	55

Секция II

Культурно-образовательная среда школы как условие формирования ключевых компетентностей младших школьников

Шилкунова З. И.	57	Ковтун Н. И.	71
Кобзарь Е. Г.	58	Култаева О. В.	72
Грецких В. Н.	60	Литовченко А. В.	73
Гудзловенко К. С.	61	Лисенко М. С., Спірідонова Т. М.	74
Ємець А. А., Балашова А. О.	63	Левандовська Г. В.	76
Ємець А. А., Чепіга Т. І.	64	Назаренко А. А.	77
Ємець А. А., Іванова К. Ю.	66	Пономаренко В. И.	78
Ємець А. А., Кузнецова А. В.	68	Толмачова І. М.	79
Ємець А. А., Нежид М. Є.	69	Хвалюк И. И.	81
		Шапка О. В.	82

Секция III
**Иностранный язык как средство формирования
инновационного мышления учащихся в условиях
интеграции Украины в европейское сообщество**

Зобова Г. Н.	84	Кожевина И. В.	93
Глоба Л. В.	86	Небувайло И. В.	94
Тарасова О. В.	87	Симакова Л. Д.	95
Ануфриева И. Л., Кузнецова А. А.	88	Смолянкина С. В.	97
Диденко Ю. А.	89	Foster Pene	98
Дубинська І. В.	90	Цыганок О. И.	101
Карачун Л. А.	92	Roxanne Watson	102

Наукове видання

День науки в НУА

**ОСВІТА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНОГО ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ**

**ПРОГРАМА І МАТЕРІАЛИ
РЕГІОНАЛЬНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ ВЧИТЕЛІВ**

14 квітня 2012 року

Відповідальна за випуск *К. Г. Михайльова*
Редактор *Л. А. Кармаза*
Комп'ютерна верстка *І. С. Кордюк*

Підписано до друку 06.04.2012. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура «Таймс».
Ум. друк. арк. 6,28. Обл.-вид. арк. 5,99.
Тираж 300 пр. Зам. № 95/13.

Видавництво
Народної української академії
Свідоцтво № 1153 від 16.12.2002.

Надруковано у видавництві
Народної української академії

Україна, 61000, Харків, МСП, вул. Лермонтовська, 27